

A béke esélyeit mérlegelve...

A jelent a csaták határozzák meg, a jövőt azonban a háborút felszámoló békerend alapozza meg. Elég példa van arra, hogy a hadihelyzetet a tábornokok és a nemzetközi megfigyelők így vagy amúgy ítélték meg, de a háborút követő évtizedek alakulása nem a csaták mérlegétől, hanem a kormányok és diplomataik közmegegyezésétől függött. Ez a tanulság az 1648-as Vesztfáliai békéből vagy az 1815-ös Bécsi záróokmányból, nem utolsósorban az 1919/20-as Párizs környéki békékből. Ahhoz, hogy Európa, sőt, a „világnak” nevezett érintett államok a most zajló orosz–ukrán háború után kiszámítható és megbízható békében éljenek, annak az elvnek kell győznie, hogy minden egyes nemzetközileg elismert állam határa sérthetetlen, tehát erőszakkal nem változtatható meg, hanem tiszteltben tartandó, természetesen leginkább a szomszédállamok részéről.

Ez az elv, mely az Egyesült Nemzetek alapja és az 1975-ös Helsinkai Záróokmány lényege, nélkülözhetetlen a globalizált világban – még Oroszország számára is, akármilyen rövidtávú célokat is tűzött ki Putyin elnök vezetőgárdája magának. Az óriási területű, számtalan etnikai kisebbséget magába foglaló Oroszországnak hosszabb távú érdekei vannak, mint Putyin nevének vastag betűs nyomtatása az orosz történelemkönyvekben. Ami ennél súlyosabb, az Kína és India érdeke a határaik sérthetlenségét nézve. India a Kasmír vidékkel amúgy is bajlódik, a kommunista Kína viszont már évtizedek óta kitart abban, hogy Tajvan a Kínai Népköztársaság területéhez tartozik. Azonban igen kétes, hogy Peking bármilyen orosz siker által szeretné magát egyfajta nyomásnak kitéve láttatni, ő is legyen hasonlóan merész és rámenős, mint Moszkva. Oroszország viszont ellentétben Maoékkal akkor, amikor erre még valamilyen lehetősége lett volna – az 1990-es évek elején –, egyetlen szóval sem jelentette ki, hogy nem csak igénye, hanem joga is volna az ENSZ-tagsággal rendelkező Ukrajna területére, illetve számottevő részeire. A Putyin által vezényelt vezetőségnek tehát nemzetközi jog szerint vesztett ügye van. Ezen gyakorlatilag nem változtatnak sem jogtalan „népszavazások”, sem egyoldalú parlamenti kijelentések, rendelkezések, a hadszíntér alakulása, az atomfegyver-kész-

letek sakkjátékszerű, tehát nem tényleges, de kiemeltebben mint pusztán retorikus bevetése. (Bármiféle tényleges bevetés kérdése ehelyütt nem igényel eszmefuttatást.)

Apponyi Albert mondta, a politikában az örökkévalóság tizenöt évig tart – ami azután jön, beláthatatlan. Ha ma a negyven-valahány éves generáció nemzetközi ingadozás nélkül kitart a határok sérthetetlensége elve mellett, akkor Putyin semmiféle nyereségének nincs biztos jövője. Ez a generáció, amelyet olyan nevek fémjeleznek, mint Emanuel Macron, Annalena Baerbock meg Novák Katalin, és főleg Volodimir Zelenszkij, aki az Atlanti-óceántól az Urálig Helmut Kohl óta a legjelentősebb politikus, óhatatlanul le fogja váltani azt a pragmatizmussal dicsekvő generációt, amely szerint a háború bár rossz, de szokásos hatalmi eszköz. Legalábbis Európában, ahol az egyének emberi mivolta magasabb rangú lett, mint nemzeti vagy egyéb hovatartozása, és ahol a határokon áthaladó rendszeres és zavartalan közlekedés kívánatosabb cél, mint a határok mindennapi katonai megvédeése, a demokratikus politikusok és azok választói nem fognak beleegyezni abba, hogy bármilyen ország más országoktól rabolt területekkel büszkélkedjen.

A rablás pedig rablás, amíg a legfelsőbbfokú bíróság nem hagyta valamilyen alapon jóvá – például, mint valami elévült jogcím jogos érvényesítését. Putyin szinte kényszerülve érezhette magát egész Ukrajna megtámadására és mint önálló politikai (nem okvetlenül államjogi) egység elpusztítására, hogy továbbá ne legyen a sértett állam jogán fellépő legitimált vádló a Krím elrablása ellen. Ukrajna oroszok lakta területeinek szándékozott „felszabadítása” és „hazahozatala” nem követelte meg Kijev bombázását – legalábbis elméletileg nem. Az előző büntetttől következett a még nagyobb első büntett alátámasztása –, ami mutatja, hogy az orosz elnök milyen rossz lelkiismerettel „javította” ki Nyikita Hruscsov szovjet vezér állítólagos önkényességét. A Krím „hazahozatala” az oroszországi törvényhozó mindenféle machinációja ellenére sem tűnt Putyinnak eléggé biztosítotttnak: ez mutatja, mekkora ereje van annak, ha a külföld megtagadja valamely terület erőszakos megszerzésének nemzetközi elismerését.

Mivel nyilván két elv ütközik – az egyik a

Színkavalkád – olaj (Selley Tamás felv.)

határok sérthetlensége, a másik a saját önkény felsőbbrendűségére vonatkozó nagyhatalmi igény – nem lehet ebből a háborúból, azaz ennek a háborúnak elvi harcából kimaradni. Az orbáni hirdetmény „Ez nem a mi háborúnk” tévedése, amit sok magyar választópolgár túl egyszerűen a harctéri „kimaradásnak” vélt. Milyen elképzelés volt az, hogy Oroszország esetleg leigazza Ukrajnát és ezzel Magyarország új hatalmi szomszédságba kényszerül, és Magyarországot nem érinti az új helyzet. Hogyan, mi módon? Mint Erdély a török hódoltságból? A magyar kormány tehát el tudta képzelni, hogy Oroszország előrenyomul Európában? És Magyarország ezt valahogyan megússza, semmibe veheti – vagy pedig milyen módon veszi számításba? Jó, hogy Novák Katalin államfő a beiktatásakor kijelentette, hogy „nem vagyunk semlegesek”. És fontos, hogy az ENSZ közgyűlésén megerősítette: „a béke helyreállítását kell célul kitűznünk”. A béke lényegesen más, mint a fegyverek elhallgatása, mint a harcoló csapatok hazavonulása. A béke az a kiszámítható, megbízható, időtartamában nem korlátozott rendi állapot, mely felszabadulással jár és boldogulási lehetőséget nyújt. Magyarország, Novák szavai alapján tehát nem nyugodna bele abba, hogy Ukrajna vereséget szenvedjen és területének egy vagy további részét a harctéren elveszítse. A magyar államfő szavait úgy lehet értelmezni, hogy a mindenképpen szükséges – valószínűleg a két érintett félén túl jóval szélesebb – békétárgyalások befejezéséig a megtámadott Ukrajna érdekeit igyekszik érvényesíteni.

Ehhez Magyarországnak viszont más faj-

súlyúnak kellene lenni; nehogy azt a gyanút keltse, hogy a magyar miniszterelnök a támadó fél „falova”. Ez a minősítés sértő, mert nem csalfa szándékról van szó, hanem rossz döntésről. A magyar kormány a kétharmados választási sikerekre vágyakozva és ennek érdekében a rezsicsökkentés-mítoszát ápolva kiszolgáltatta magát az orosz energiaszállítónak. Ez ma összeférhetetlen a politikai helyzettel és Magyarország szövetségi tagságaival. Orbánnak és külügyminiszterének valójában lehetetlen a szövetségeseiket meggyőzni arról, hogy Budapest nem jár különutakon és nem akar tőle most vagy a közeljövőben eltávolodni. Ilyen körülmények között szüksége van Magyarországnak olyan politikusra, aki mint annakidején Deák Ferenc a kiegyezést keresi az elkötelezett és nélkülözhetetlen partnerekkel. Novák Katalin ezért hangsúlyozza, országa „a szövetségi tagságból adódó kötelezettségeit is mindig maradéktalanul teljesíti”. A volt MSZP-pártelnök Lendvai Ildikó azt mondja (VálaszOnline-interjú, 2022. szeptember 12.), ő nem bízik Novákban, „gyengécske figurának” minősíti – de ez hiba. Jobban tenné, ha örülne neki és bízna az államfőben és annak Európa-politikai meggyőződésében, mert az ellenzék soraiból talán egy évtizeden keresztül senki sem fog elérni ilyen befolyásos és alkotmányjogilag hatalmas állást, mint a köztársasági elnökét. Ettől még nem kell elfogadni Orbán Viktor állítólagos kötcsei kijelentését, hogy az ellenzéknek 2060-ig nem lesz esélye, ami csak arra vall, hogy Magyarországon is mekkora lépésekkel közeledik a generációs váltás.

GEORG PAUL HEFTY

Anglia harmadik miniszterelnök asszonya

II. Erzsébet angol királynő halála előtti utolsó hivatalos tevékenységének tekinthetjük, hogy 2022. szeptember 6-án miniszterelnökké nevezte ki Mary Elizabeth („Liz”) Truss volt külügyi államtitkárt, nem sokkal azután, hogy elfogadta Boris Johnson lemondását.

Truss 2021. szeptember 15-től külügyi, nemzetközösségi és fejlesztési államtitkár volt. 2019. szeptember 10-én nevezték ki nőügyi és esélyegyenlőségi miniszterré. 2017–2019-ig a pénzügyminisztérium főtitkára, előzőleg 2016-ban és 2017-ben lordkancellár és igazságügyi államtitkár volt. Politikai karrierjét megelőzően kereskedelmi vezetőként és gazdasági igazgatóként az energia-és távközlési iparban dolgozott.

Elizabeth Truss a harmadik nő, akit II. Erzsébet királynő 70 éves uralkodása alatt miniszterelnökké kinevezett. A konzervatív politikus, aki az 1980-as években liberális demokrata aktivista volt és felvont a Margaret Thatcher ellen szervezett tüntetésen, 2010 óta a „thatcherita láng” őrzőjének vallja magát.

Beköszöntőjében ígéretet tett, hogy visszatér az alapvető konzervatív értékekhez – az adócsökkentéshez és az államapparátus szűkítéséhez. Pontosan ezt akarták hallani azok a párttagok, akik Boris Johnsont lemondásra kényszerítették. Döntő jelentőségű, hogy az utolsó napig hűséges maradt Johnsonhoz, akkor is, amikor más miniszterek elhagyták őt, s ezzel elnyerte a Johnson-hű tábor bizalmát is. Liz Truss ambiciózus, állhatatos, kitartó és határozott. Alulról jövő tory támogatói azokat a tulajdonságokat látják benne, amelyeket Margaret Thatcherben csodáltak.

Attól a pillanattól kezdve, hogy Liz Truss megválasztották a tory vezetőjének, csapata intenzíven dolgozott az energiaválság leküzdésére irányuló terven és azonnal megkezdtek tárgyalásokat az ipar vezetőivel. Trussnak három kulcsfontosságú

problémát kell megoldania: a gazdaság növelését, a megélhetési költségek és az energiaválság kezelését, valamint az Országos Egészségügyi Szolgálat lemaradásainak csökkentését, beleértve a kinevezések nehézségeit is.

Ezeknek a feladatoknak a megoldásához fontos, hogy kikkel kormányoz együtt. Néhány órával azután, hogy a Downing Street 10-ben átvette a vezetést, kinevezte a „nagy államhivatalokat” betöltő minisztereket. A három legfontosabb hivatal egyikét sem fehér ember tölti be. Kwasi Kwarteng, Nagy-Britania első fekete pénzügyminiszterének szülei Ghánából érkeztek; Suella Braverman belügyminiszter szülei Kenyából és Mauritiusról, James Cleverly külügyminiszter édesanyja pedig Sierra Leonéból. A növekvő sokszínűség részben annak köszönhető, hogy a Konzervatív Párt az elmúlt években egyre változatosabb jelölteket állított fel a parlamentben.

A Truss kormányban az eddigiekhez képest a legmagasabb a nők száma. 9 női minisztert nevezett ki a kormányfő. Ez összességében 30%-ot tesz ki, ami megegyezik Gordon Brown és Theresa May első kabinetjeivel.

Azok, akik a Johnson kabinetből a Truss kormányba kerültek, majdnem mindannyian más pozíciót töltenek be. Mindössze 4-en a védelmi miniszter, a Skóciáért -, a Walesért- és klíma változásért felelős miniszter maradt ugyanabban a pozícióban mint előbb.

Ami az új kormány tagjainak képzettségét jelenti, 68%-uk magániskolába járt, ami némileg nőtt Johnson 2019-es kabinetjéhez képest, és lényegesen magasabb, mint Theresa Mayé 2016-ban.

Liz Truss szeptember 25-én az úgynevezett „vasárnap beszéd”-ben kijelentette: „A politikusok túl sokáig vitatkoztak azon, hogyan osszák fel a gazdasági tortát. Az én küldetése, hogy az sokkal nagyobb legyen.” A torta fogyaszthatóságát

Folytatás a 2. oldalon

Az orosz–ukrán háború és a lengyel–magyar kapcsolatok

Lengyelország szerint az orosz–ukrán háborúban Ukrajnának feltétlenül győznie kell. Ezért a nyugati szövetségeseknek mindent meg kell tenniük, a pénzügyi támogatástól a fegyverszállításokig, a szankciós politika alkalmazásától az orosz energiafüggőség felszámolásáig, az Oroszországgal fenntartott kapcsolatok megszakításáig és a nyomásgyakorlás fokozásáig.

A Moszkvával szembeni mélységes bizalmatlanság, gyanakvás és félelem érthető a súlyos történelmi tapasztalatok, Lengyelország többszöri orosz és szovjet megszállásának és hármass felosztásának tükrében. Varsó úgy gondolja, itt a kedvező alkalom, hogy Oroszországot minél messzebbre szorítsák vissza Európa nyugati felétől, és ha lehetséges, fosszák meg nagyhatalmi státusától. Szinte csak abban ért egyet a megfontoltságra intő véleményekkel, hogy közvetlenül, katonák küldésével nem szabad beavatkozni a háborúba.

Varsó a „szent cél” elérése érdekében saját nemzeti érdekeit is Ukrajna érdekei mögé helyezi. Mateusz Morawiecki miniszterelnök odáig ment, hogy kijelentette: „Ukrajna szuverenitásának elvesztése egyenértékű Lengyelország szuverenitásának elvesztésével”. Többen, köztük (nem kormányzati) politikusok még lengyel–ukrán föderatív állam létrehozásának meglehetősen irreális vízióját is felvetették: ez lényegében a történelmi lengyel köztársaság, a Rzeczpospolita visszaállítás lenne, amelyhez a mai Nyugat-Ukrajna is tartozott Litvániával és Belarusz nagy részével együtt.

Varsó a hön áhított ukrán győzelemig félretette a lengyel–ukrán történelmi viták rendezésének ügyét, köztük a legfájóbbat, a második világháború idején Volhíniában és Kelet-Galíciában ukrán nacionalisták által a lengyel és zsidó polgári lakosság ellen elkövetett népirtását, és nem kifogásolja az Ukrajnában élő több százézer lengyel kisebbséget is érintő kijevi asszimilációs politikát, ami ellen Magyarország saját kárpátaljai kisebbségének viszonylatában rendszeresen szót emel. Mindent egy lapra, Ukrajna győzelmére tesz fel.

Ukrajna feltétlen támogatásának ügyében nincs különbség a hatalmon lévő nemzeti konzervatív koalíció és a globalista ellenzék között, noha a belpolitikai megosztottság ugyanolyan végletes, mint Magyarországon. Csupán egy szűk értelmiségi kör figyelmeztet arra, hogy ez a politika káros Lengyelországra nézve, amelynek megvannak a saját nemzeti érdekei, nem azonosulhat maradéktalanul Ukrajnával.

A háborúpártiak arról nem beszélnek, hogy az elsőpró ukrán győzelem hogyan érhető el, és a társadalmi és gazdasági következményekről, a gyorsuló inflációról, a drasztikusan megnőtt energiaköltségekről és fűtőanyaghiányról, a 6,7 milliőhöz közelítő ukrán menekült befogadásának és ellátásának költségeiről sem esik szó. Amint arról a kockázatról sem, hogy Lengyelország, akaratát ellenére mégis belesodródhat a háborúba.

A lengyel „mainstream” szerint a háború elhű-

Folytatás a 3. oldalon

Határok nélkül

Az identitás továbbgondolása

XVI. „Kufstein” Tanácskozás Felsőpulyán

Az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége több évi (kényszer)közvetlenül 2022. szeptember 24-25-én a Közép-Burgenlandi Magyar Kultúregyesület és Felsőpulya városa közös rendezésében ismét megtartotta, immár 16. alkalommal hagyományos „Kufstein” Tanácskozását a városháza dísztermében. Emlékeztetőül nem árt megemlíteni, hogy az első rendezvényre Útkeresés a jövőbe címmel 1990 szeptemberében Kufstein városban került sor. A két-évenként megrendezésre kerülő tanácskozás azóta a nyugat-európai magyarok legjelentősebb szellemi-kulturális fórumává fejlődött.

Mintegy előzetesként a Tamási Áron életéről összeállított, Csibi Krisztina által megnyitott dokumentációs kiállítás volt megtekinthető a városháza udvarán.

A moderátor feladatát Huszti Dávid és Huszti-Kollár Kata látta el; tolmács volt dr. Surányi Péter és Mag. Heribich Zsuzsanna.

A keretműsort a Napraforgó és a Napraforgócskák bécsi táncgyűttes, a felsőpulyai Magyar Kórus és a „Csárdás Lányok” Táncgyűttes szolgáltatta. Ugyanabban a keretben lépett fel Duics László (zongora), Stéger Endre (cselló), Török Adél (zongora) és Ónodi Charlotta (ének).

Busch Brigitta bevezető előadását szimulán tolmácsolásában hallhatták a jelenlévők a kisebbségi nyelvek jövőjéről, ami az egész tanácskozásnak nyomatókat adott, ugyanis az önanonosság legfontosabb összetevőjeként a nyelv, mint ismertetőjegy került középpontba.

Az idei, az **Identitásnak** szentelt konferencia összetételében és irányultságában lényegében az eddigiektől eltérő arculatot mutatott, ugyanis a kisebbségi politikához kapcsolódott az önanonosság kérdése. Potápi Árpád János nemzetpolitikáért felelős államtitkár és Pánczél Károly a Nemzeti Összetartozás Bizottság elnöke felső (kormány)politikai szinten eleve megszabták a tanácskozás menetét, s ezáltal egységes mederben következtek a magyar kisebbségi pártok képviselőinek beszámoló egyrészt a magyar–magyar, másrészt a magyar kisebbségek – többségi államok viszonylatában.

Az identitás kérdése körül összpontosultak az érvelések, kifejtve, hogy ezen áll vagy bukik a (magyar) kisebbségek fennmaradása. A kérdés lényegében, mint összetevők a nyelv és kultúra, ill. oktatás életképességének megőrzésén és továbbadásán keresztül jelenül meg és gyűrűzik be. A gond abból adódik, hogy mik a megőrzés és továbbadás lehetőségei, feltételei. Ebben a konstellációban elképzelhetetlen a megoldás az „anyaország” megértő és támogató hozzáállása nélkül. Ugyanakkor – s erre valamennyi kisebbségi pártelnök – Kelemen Hunor (Románia), Pásztor István (Szerbia),

Forró Krisztián (Szlovákia), Jankovics Róbert (Horvátország) – rámutatott, mekkora szerepet játszik a kisebbségi pártok jelenléte az illető államok parlamentjében. Bocskor Andrea mint Európa Parlamenti képviselő a kárpát-aljai magyarok ügyét karolta fel nyomatókkal az orosz–ukrán háború vetületében.

Általános vélemény szerint tartalmas, gondolkodásra készítő volt a XVI. „Kufstein” Tanácskozás, amit a pódiummegbeszélgetés résztvevői is egyhangúan igazoltak.

Továbbgondolásként említhető a mindenkorai magyar kormány szerepe. Ezzel kapcsolatosan Kelemen Hunor partneri kapcsolatot említett. Pásztor István kiemelte, mennyire fontos a kisebbségek számára a politikai képviselet, befolyásra viszont csak koalíciós együttműködéssel lehet szert tenni. Az ellenzékiiség tapodtat sem viszi előre a kisebbségek ügyét.

Már Illyés Gyula utalt arra, mekkora hatása van az anyaországnak a kisebbségek helyzetének alakulására. Csakis erős Magyarország jelenthet számukra felhajtóerőt, az, hogy felléphetnek-e Magyarországra, vagy szegénykezniük kell miatta.

Az sem hanyagolható el, hogy valamennyi magyar kisebbség más és más helyzetben él meg mindennapjait, ezért sem lehet a kisebbségpolitikában egységes modell alkalmazni: elkülöníthetetlen a többségi állammal való, megalkuvás nélküli alkudozás. Valamennyi mérlegelés mérceje a kikezdhethetlen identitás, önanonosság. Ennek elemei és összetevői – nyelv, kultúra, oktatás – szervezen alkotják az identitást, legalábbis elméleti síkon. Gyakorlatilag mégis minden azon múlik, mekkora politikai és gazdasági lehetőségek járulnak mindennapi alkalmazásukhoz. Végsősoron mindazon kísérlet, amely az említett tényezőkhöz létezését ugyan lehetővé teszi, csak átmeneti megoldás. A kisebbségek jövőnek záloga csakis a politikai és gazdasági önrendelkezés. Minden demokratikus eszközzel ennek kivívásáért kell küzdeni, s ehhez nem nélkülözhetők a nemzetközi kapcsolatok.

Ezzúttal az ausztriai magyarok személyes életét felrajzolásában, a svájci és angliai „életképek” csak marginálisan jutottak felszínre. Ők viszont nem rendelkeznek politikai képviselettel.

Újabb tanulság: amikor az egyetemes magyarság képletét tartjuk szem előtt, éltető elemként említhető a közös fórum, amelyet a kárpát-medencei kisebbségek mellett a nyugati magyarok közösségei alkotnak. Az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége által kezdeményezett és éltetett „Kufstein” Tanácskozás ezen vállalt feladatának eddig biztatónan tett eleget, viszont törekedni kell a folytatásra.

-kő-

Harminc éve történt. Igen, pontosan harminc esztendője, hogy II. János Pál pápa áldó szavaival, a két szárnnyú sirály madarak lojogásával a Duna Televízió az éterben megkezdte adását. Az első műhóldas tévécsatorna születése médiatörténeti és kultúrtörténeti TETT. Szellemi kapcsolatok, híd a világban szét-szórta élő magyarság között. Egy lelkes nemzeti elkötelezettségű csapat vállalkozása a filmgyártásból jött szakemberekkel karöltve, heroikus kísérlet volt a magyar médiatörténelemben. A Duna Televízió fennállásának legsikeresebb éveiben több volt, mint tévécsoportnak nyújtott, kultúrál szórakozást sugárzó tv-csatorna, nemzeti intézmény: Nemzet Televíziója. Létét már születésének pillanatában megkérdőjelezték. Ifjú korába lépve megkezdődött fíve felett a politikai osztokdolás. Kapta és állta a pofonokat a médiaháborúban, de éveken át hű maradt alapítások megfogalmazott küldetéséhez, nézőihez.

Az alapító atyák: Sára Sándor főigazgató, Hanák Gábor és Lugossy László főigazgató-helyettes 1994 tavaszán bíztak meg a vasárnapj Heti Hírműdől, valamint a hétköznaponként az esti híradó előtt jelentkező, elsősorban nem aktuális kérdésekkel foglalkozó a Nap interjúja című 15 perces műsor főszerkesztésével, vezetésével. Mi legyen a lét- a létezés értelméről szóló interjúsorozat mottója? Talán Hanák Gábornak ugrott be elsőként a babitsi vers egy kérés: **Esti kérdés**. Remekművében a költő két tíz alá veszi a létezés abszolút értelmetlenségét. Két-kedésének a természetre vonatkozó része egyértelműen megvalósulhat. Az üst szárad le. A fű este, hogy helyet adjon a friss, az új tűnek másnap reggel,

azért, mert élet-halál körforgásában a létezésnek a feltétele a megújulás.

De ne fogadjuk el axiómaként a babitsi választ A riporter dolga, hogy tovább kérdezzem.

Mi a magunk dolga? Mi a teendők itt ezen a maradéknyi kilencvenháromezer négyzetkilométeren a történelmi szelvéresekől huzatos Kárpát-medencében és széles e nagyvilágban, hol magyar él.

Mi értelme az egész kultúrának, „ha a legfőbbes meg élmék sem menthetik meg az embert a biztos sülyledéstől?” (Vörösmarty)

Mi legyen az összetartó erő, mely ezt a civódó magyarságot (Ady), a kettőesztőt társadalmat össze-fogja a harmadik évezredhez? Sorjátzak a riporteri kérdések 1994 nyara óta minden este a vendégeinkhez, akik közül a teljesség igénye nélkül hadd idézzem most fel **Ormos Mária** professzor asszony történelmi példázatát. „Mi magyarok itt vagyunk a tórtól ellenére, korlátozott szabadság ellenére, nációk ellenére, orosz uralom ellenére. Megtanultuk a túlélés technikáját, győztesek lettünk a túlélést vívott harcban.” Vagy emlékeztessék a Stockholmban élő **Sulyok Balázs** figyelemztető üzenetét: „... akkor az összeomlott ország roncsain színelmi birodalmat tudtak építeni és tudtak Kodályok és Bartókok kinőni, tudtak Szent-Györgyi Albertek, vagy Neumann Jánosok felnőni akkor ...éppen ezért a jelenben is szellemi birodalmat kell építeni.” S mintha a meszi északon dolgozó tudós hazánkja mondataira rimelnének **Csoóri Sándor** megszívlelendő szavai:

Tisztelt Főszerkesztő Úr! Kedves Ernő! A Bécsi Napló legutóbbi lapszáma még nem reilekáltam. Kiténő az most is, de azért Bóröndi Lajos barátunk „Provokáció vagy szembenézés?” c. hírvérese Beke Albert könyvéről, egy picit mell-bévigott. Nem tudom, hogy Ő miért a mélyen-sértett professzor szekerét tolja, de figyelmébe ajánlom – az ílkelőző által is – nagyra becsült költőnk **Weöres Sándor** hajdani versajándékát (a Bethlen Gábor Alapítvány alapítójának):

Illyés Gyulának
Hány sunyi kis csaholó a nyomodban! Mind a bokádba marna, ha merne! Csak azt tanusítják, bár nem akarják: emberi-mód lépdelsz; míg ők, ahogy érdemes éppen, hol farkat csóválnak, hol nyálnak, hol ugnak.
(in. Weöresről Weöresről. Bp. Nemzeti Tankönyvkiadó 1993.) 318. p.

Szeretettel ajánlom Bóröndi Lajosnak és Beke

Anglia harmadik miniszterelnök asszonya

Folytatás az 1. oldalról

azonban meghatározza az angol font erőssége, stabilitása.

Kormánypolitikájáról optimistán beszélt a jövőt illetően. „Világos tervünk van egy ambiciózus Nagy-Britanniának felépítésére, ahol mindenki mindenhol ki tudja használni a benne rejlő lehetőségeket. Beváltjuk a Brexit ígérletét, ha megragadjuk az esélyt, hogy levezessük a bilincsekkel gazdagságunkról, hogy vállalkozóbb, alacsony adózási, lehetőségekben gazdag nemzetté váljunk.”

Hangsúlyozta, hogy segíteni kívánja a kisvállalkozásokat, erősíteni a Startup rendszert, új fejlesztési hiteletek kínált az öt éve már működő kisvállalatoknak. Minden intézkedést az vezérel, mert bár Károly walesi herceg automatikusan államfővé, hanem több egyéb fontalg megállapítást is tett. Már az első, fent idézett mondataiból leginkább az szokás kiemelni, hogy elismerte a „Rákosi és kllikje” vezette „párt” által elkövetett bűnököt (a saját felelősségére nem tért ki),

Anglia, Skócia, Wales és Észak-Írországi uniójának jövője továbbra is kedves lesz az új király szívének, mint édesanyjának volt. Akárcsak a nemzetközi szomszédokkal való jó kapcsolatok fenntartása is. Trussnak azonban eltökélt szándéka, hogy kemény alkut indít az EU-val az Észak-Írországi Jegyzőkönyvről, amely veszélyeztetetheti a békét Írország szigetén. Az ő határozott Brexit-pártisága növelheti a skót függetlenség támogatottságát is.

II. Erzsébet királynőt tisztelték Nagy-Britannia korábbi gyarmatain, III. Károly király azonban nem örvend ugyanilyen széles körű megbecsülésnek.

Egyes nemzetközösgési országok a királynő halála után megpróbálják leváltani az uralkodót államfői posztjáról.

Az egykor „kis Angliaként” ismert Barbados tavaly szakított a királynővel. Más karibi országok, köztük Jamaica, Antigua és Barbuda is erre készül. Gaston Browne antiguiai és barbudi miniszterelnök bejelentette, hogy a következő három éven belül népszavazást tart annak eldöntésére, hogy leváltja-e a brit uralkodót az ország államfői posztjáról, és köztársasággá válik-e.

FETES KATA

Albert híveinek a „*Szives kalauz a Bethlen Gábor Alapítványhoz*” c. könyvecskénket is! Ebben szembeállíthatnak számos más Beke-vádlottal; Nagy Gáspártól kezdve Csoóri Sándoról át Németh Lászlóig; s a budavári Teleki Pál-szobor, a kolozsvári Bethlen Gábor, a csallóközi Magyarok Nagyszasszonya, a Kárpátaljai Nagyboldogasszony-szobrok létesítőivel is. Folytatam e sort a későbbi mellőzött „*Haza a magasban*” magyar nemzetismereti tankönyv szerzőivel, szerkesztőivel, oktatóival, diákjaival, cserkészzeivel, meg a szellemi honvédelem hétköznapi harcosaival és a nemzet-féltő kisközségek képviselőivel. Kiket, s hogyan minősít az ellhangtattás korában a honi média? Nem Beke Albertet „niemandolják” manapság! A behódolt velszi bárók kora” szellemisége kelendő árucikk his hazánkban; Bécsnek nem kell aggódni! A Bécsi Napló híve: Bakos Pista

PS. ld. a http:www. nemzetismeret.hu

Gondolatok az 1956-os forradalomról a Négy nap című film kapcsán

„Sorsdöntő órában szólnak azokhoz, akiket a nép és a haza iránti hűség, a szocializmus tiszta eszméinek becsületes szolgálata vezetett ahhoz a párthoz, melyet a szocializmus magyar képviselői: Rákosi és klikkje vak és bűnös politikával a zsarnokság és nemzeti rabtság eszközévé züllesztettek. Ez a kalandor-politika lelkiismeretlen módon eltékozlta azt az erkölcsi és eszmei örökséget, melyet ti a régi világban becsületes harcral és véraldozattal egybegyűjtöttetek, melyet ti nemzetünk függetlenségéért és demokratikus haladásunkért vívott küzdelemben megszereztek. Rákósiék súlyosan megsejtették nemzeti tisztességünket és önértzetünket, amikor semmibe vették hazánk szuverenitását, szabadságát és könynyelmen tékozlottak nemzeti vagyonunkat.

Néptünk dicsőséges felkelése lerázta a nép és az ország nyakáról a Rákosi-uralmat, kivíta a nép szabadságát és az ország függetlenségét, amely nélkül nincs és nem lehet szocializmus. Bátran elmondhatjuk: ennek a felkelésnek eszmei és szervezeti vezetőit, előkészítőit a ti soraitokból kerültek ki. A magyar kommunisták, írók, újságírók, egyetemisták, a hazug vádák alapján bebörtönözött régi harcosok, az első sorokban küzdöttek a Rákosi-féle önkényuralom és kalandorpolitika ellen. Bűszkéik vagyunk arra, hogy a fegyveres felkelésben, annak vezetésében becsületesül helytállítottok, áthatva igazi hazaszeretettől, a szocializmus iránti hűségőtől” – kezdte Kádár János a Magyar Rádióban elmondott november 1-ei beszédét.

Ebben a beszédben nem csupán a Magyar Szocialista Munkáspárt megalkulását jelentette be, hanem több egyéb fontalg megállapítást is tett. Már az első, fent idézett mondataiból leginkább az szokás kiemelni, hogy elismerte a „Rákosi és klikkje” vezette „párt” által elkövetett bűnököt (a saját felelősségére nem tért ki),

Az orosz–ukrán háború és a lengyel–magyar kapcsolatok

Folytatás az 1. oldalról

zódása előnyös Varsó számára: csökkenti egy esetleges (mglehetősen valószínűtlen) orosz támadás esélyét, meggyengíti Oroszországot és megerősíti Lengyelországot, amely ennek következtében fontos – akár a legfontosabb – szereplővé válhat Európának ebben a térségében. Ezzel szemben Józán hangok arra figyelmeztetnek, hogy Lengyelország érdeke a háború mielőbbi lezárása, a béke megteremtése lenne. A kockázatok csökkentésére kellene törekednie, és nem megengedni, hogy Washington és Kijev a saját céljaira használja fel.

A lengyel társadalom bár türelmes, egyre nehezebben viseli a hivatalos politikai irányvonall következményeit. A benzín, élelmiszerek, tűfíza és szén árának drasztikus emelkedése takarekosságra sorítja az embereket. Sokan lemondnak a nyaralásról (ami a vendéglátóiparnak okozott pótolhatatlan veszteségeket), a megrádukt és nehezen beszerezhető tűfíza pótlására rőszét gyűtenek az erdőben, Csehországból próbálnak szenet szerezni, takarékoskodnak az étkezésen, az olcsóbb, de rosszabb minőségű élelmiszerek felé fordulnak, lemondanak az éttermek látogatásáról.

Az ukrán menekültekről látott gondok is nyomasztják őket. Andrzej Duda elnök májusban a kijevi parlamentben „kiadta a jelszót”, kijelentve, hogy „az ukrán állampolgárok országunkban nem menekültek, hanem vendégek”. A befogadással járó nehézségek azonban megviselik a társadalmat. A nagyvárosokban nével bérletkást találni, mert utakonok foglaltak el őket, és megemelkedtek a bérleti díjak. A jövevények megterhelik az egészségügyi és oktatási rendszert, és közülük sokan, a lengyel reményekkel ellentétben, nem dolgoznak, segélykérvők élnék. A nagyvárosok, különösen Varsó népessége felduzzadt, miután a menekültek 15 százaléka a fővárosban telepedett le.

Magyarországról pragmatikusan, nem érzelmi alappon áll a háborúhoz és az orosz kapcsolatokhoz. Nincs tetgeni kitérője, ahová csappolyósított földgáz érkezhetne az Egyesült Államokból, persze az orosznál magasabb áron. Földgáz tekintetében, történelmi okokból szinte teljesen ki van szolgáltatva Oroszországnak, némileg eltérően Lengyelországtól, ahová a Baltic Pipe vezetéken norvég földgáz is érkezhett, ha nem is a szükséges mennyiségben.

Budapest geopolitikai helyzetéből, gazdasági érkeiből és történelmi tapasztalatából kifolyólag ígyekszik figyelemmel lenni Oroszország érdekeire, próbálja fenntartani vele „modus vivendi”. Ez

a bűnök közé sorolta a nemzeti önértzet megsejtését, az ország szuverenitásának, szabadságának semmibevételét és a nemzeti vagyon eltékozlását és dicsőséges felkelésnek nevezte a forradalmat. A fenti sorok azonban Kádár részéről a forradalomhoz való viszonyulásának és saját gondolkodási kereteinek is egyfajta leynomatai. Szavait nyilvánvalóan elsősorban az 1945 óta már harmadik nevet viselő – Magyar Kommunista Párt, Magyar Dolgozók Pártja, Magyar Szocialista Munkáspárt – kommunista párt nevében, annak tagjaihoz és támogatóihoz intézte. Az eseményeket – mint minden más történést is 1945 után – a párt személtégen keresztül szemlélté és értelmezte.

A „koalíciósnak” hívott kormányzás, a „töbtpártrendszer” sokak elől elfedte azt, hogy valójában a Magyar Dolgozók Pártjának 1948. évi létrehozása előtt, már 1945-ben megkezdődött a társadalom átalakítása, a demokratikus intézmények és hagyományok felszámolása. Nehezen vitatható, hogy 1945-ben a társadalom túlnyomó többsége alapvető változásokban volt érdekel, a megvalósult átalakulás során azonban nem csupán a jogbiztonság, hanem alapvető értékek is veszélybe kerültek. A földosztás módja, az azzal kapcsolatos viszárszálék, az erzsokas téeszítés, valamint a kuláknak mondottak üldözése a vidéki Magyarország alapvető traumáit jelentették, amibez az erőlettel iparosítás negatív tapasztalata is hozzájárult. Mindaz a feszültség, társadalmi elégedetlenség, amely végül a forradalom kibrobbanásához vezetett, nem 1956-ban, 1955-ben vagy 1953-ban kezdett felhalmozódni, hanem már 1945-ben a szovjet megszállással, majd a bolsevik típusú diktatúra fokozatos kiépülésével. A megvalósult szocializmus – Kahler Frigyes szavaival élve – a joghalál időszak volt Magyarországon.

„Sorsdöntő órában szólnak azokhoz, akiket a nép és a haza iránti hűség, a szocializmus tiszta eszméinek becsületes szolgálata vezetett ahhoz a párthoz, melyet a szocializmus magyar képviselői: Rákosi és klikkje vak és bűnös politikával a zsarnokság és nemzeti rabtság eszközévé züllesztettek. Ez a kalandor-politika lelkiismeretlen módon eltékozlta azt az erkölcsi és eszmei örökséget, melyet ti a régi világban becsületes harcral és véraldozattal egybegyűjtöttetek, melyet ti nemzetünk függetlenségéért és demokratikus haladásunkért vívott küzdelemben megszereztek. Rákósiék súlyosan megsejtették nemzeti tisztességünket és önértzetünket, amikor semmibe vették hazánk szuverenitását, szabadságát és könynyelmen tékozlottak nemzeti vagyonunkat.

Nem jelent Nyugat-ellenességet és feltétlen oroszbarátságot, amivel a magyar kormány gyakran vádolják. Inkább távlatos realpolitika, amely számol azzal is, hogy a jelenlegi washingtoni irányvonall megváltozhat. Az amerikai jobboldalon ugyanis mindinkább teret hódít az izolacionista és oroszbarát irányzat, és köreiben Ukrajnát Soros, a Clinton és a Biden család és az ukrán oligarchák befolyási övezetének tekintik.

Az Ukrajna elleni orosz agressziót mindazonáltal Magyarország is többször elítélte, és az EU által elfogadott eddigi hét szankciós csomagot is megszavazta, bár kinyilvánította, hogy nem ért velük egyet, mert szerinte többet ártnak az uniónak, mint Oroszországnak.

A háború eltérő megítélése kétségekkívül árnyékol vet az addig kiváló magyar-lengyel kapcsolatokat. Korábban elképzelhetetlen események zajlottak Varsóban: többször tüntettek a magyar nagykövetség előtt, az épületet festékekkel öntötték le, magyar diplomaták gyalázkodó e-maileket kaptak, és a lengyel média egy része kíméletlenül támadta az Orbán-kormányt és az Oroszország iránti magyar viszonyokat. Legmagasabb politikai szinten is nyíltan bírálatok hangzottak el az Orbán-kormány címére. Megrendült a V4-es együttműködés is.

Mióta azonban kiderült, hogy Lengyelországtól az unió, bár a megállapodást aláírta, visszatartja a helyreállítási alapból (RRF) Varsónak járó pénzeket, és annak ellenére, hogy utóbbi eleget tett Brüsszel elvárásainak az igazságügy területén, újabb igények teljesítéséhez köti a kifizetést, változott a helyzet.

Morawiecki ennek nyomán az utóbbi időben több ízben is a jelenlegi elhídegtült lengyel-magyar viszony „felmelegítése” mellett nyilatkozott. Legutóbb a lengyel külügyi szövívő elítélte, hogy az Európai Bizottság jogállamisági kifogások miatt kilátásba helyezte a kohéziós pénzek egyharmadának megvonását Magyarországtól. A közös érdekek előbb-utóbb együttműködésre fogják kényszeríteni a két országot és a visegrádi négyeket, annak tudatosítása, hogy hangjuk Európában csak együtt lehet erős.

A több mint ezeréves, Európában egyedülálló lengyel–magyar barátság átélt már hullámvölgyeket, de még soha senkinek nem sikerült a két országot egymással szembefordítani. A két nép közötti rokonszenv mélyen gyökerezik. Politikai széljárások miatt kilenghet az inga, de semmi kétség, hogy előbb-utóbb vissza fog térni eredeti helyzetébe.

T. KOVÁCS PÉTER

Régi híradós kép – olaj (Selley Tamás felv.)

Kádár idézett beszédében nem kerülhet meg a események *értelmezésének* problematikája sem. Kádárnak, mint a Nagy Imre kormány államminiszterének és az MSZMP egyik alapítójaként természetesen joga volt az eseményeket saját pártjának a szemszögéből vizsgálni és értelmezni. A forradalmat azonban sem levezetni, sem megérteni nem lehet kizárólag a munkásmozgalom vagy a kommunista párt történetéből, mivel az nem pusztán a párt, hanem az egész társadalom mozgalma volt. Azokat a törekvéseket, melyek az 1956-os történesekben *egy kis októberi szocialista forradalmat* kívánnak látni és láttatni, jelen sorok szerzője nem ért egyet, hiszen a forradalom nem tekinthető a párt beltügyének. A forradalomnak a párt belső ügyeként kezelése egyrészt feltételezi a proletárdiktatúra *értelmezési kereteit, sémáit és korlátait*, másrészt tagadja ösztársadalmi voltát. Amennyiben az interpretációt kizárólag a munkásmozgalmi, marxista-leninista „logika” határozza meg, úgy 1956 a külső és belső ellenségek – imperialista hatalmak, ügynökök, illetve a „nagyfőkések”, „reakciósök”, „kulákok”, „párton belüli ellenség” – aknamunkájához egyaránt visszavezethető. A Tájékoztatósi Hivatal propaganda kiadványai és a forradalom résztvevőivel szemben lefolytatott nyomozati, ügyészségi és bírósági eljárások során keletkezett iratok hangverszólják, hogy az eseményekben a „megtévedt dolgozók” mellett lényegi szerepet játszottak a „fasiszta bandák”, a „huligánok”, a „csöcselék”, akik erzsokas úton meg akarták dönteni a népi demokratikus rendszert, a Magyar Népköztársaságot és egyfajta kapitalista-földesúri restaurációra, sőt „az 1945 előtti fasiszta rendszer” visszaállítására törekedtek. Ez az értelmezés a hatalom szempontjából azért is kényelmes, mivel meg csak az ellenségkép jelentős változtatásá-

Vajon eljutott-e Kádár János a párt értelmezési korlátainak meghaladásáig? Azt tette-e november 1-je és 4-e között, amit akart, amit lehet? legalábbis egyetértett vagy azt, amit lehetett? Mi történt vele, megváltozott-e a véleménye a Moszkvában töltött négy nap alatt? Milyen dilemmákban nézett szembe? Ezekre, a K. Kiss Sándor professzor által felvetett kérdése keresi a választ a *Négy nap* című film, amely október 11-én a Collegium Hungaricum földszinti nagytermében (1020 Wien HollandstraÙe 4.) kerül levetítésre.

GALAMBOS ISTVÁN (NEB Hivatala)

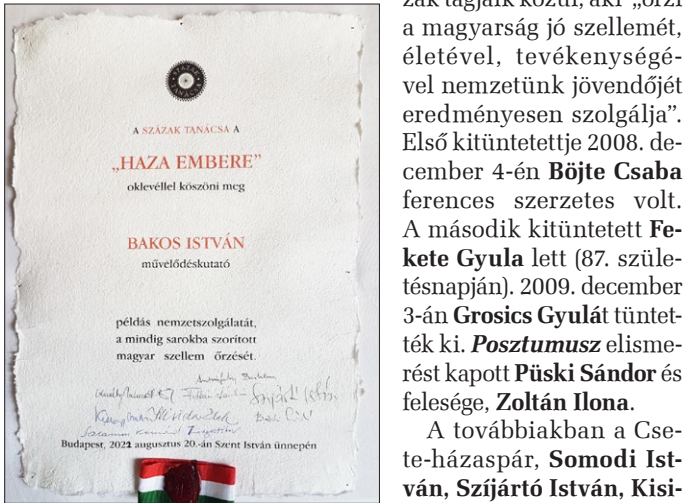
Százak Tanácsa ülése

(2022 szept. 1.) A szeptemberi találkozó-ra – az Országos Széchényi könyvtár dísztermébe – sokkal többen jöttek el, mint a korábbi éveken. **Foltán László – szeptember elsejétől ügyvivő elnöként felelős vezetője a Százak Tanácsának** – vezette az ülést.

szónó Szijártó Istvánnak, aki ígérte és közös megállapodás szerint a mindenkor elnökök üléseinek meghívottjaként aktív tagja marad a Százak Tanácsának.

A Százak Tanácsa 2008-ban díjat alapított a **Haza Embere** néven. Annak adományozzák tagjaik közül, aki „őrizi a magyarság jó szellemét, életét, tevékenységével nemzetünk jövőjét”. Első kiténtettette 2008. december 4-én **Böjte Csaba** ferences szerzetes volt. A második kiténtett **Fekete Gyula** lett (87. születésnapján). 2009. december 3-án **Grosics Gyulát** tüntették ki. **Posztumusz** elismerést kapott **Püski Sándor** és felesége, **Püski Ilona**.

A továbbiakban a Csete-házaspár, **Samodi István, Szijártó István, Kisida Elek, Báthory Katalin, Naszлады Attila** (posztumusz), **Császár Angéla, Csoóri Sándor** (posztumusz), **Bíró Zoltán, Duray Miklós, Sütősz Konrád, Kellermayer Miklós, Bérés József** (posztumusz), **Bárdi László, Kovács-Németh Mária, Foltán László** kapta meg a „**Haza Embere**” kiténtető elismerést . 2022-ben **Dr. Hámosi József** (posztumusz), illetve **Bakos István** vette át.

NEMZETKÖZI SAJTÓSZEMLE

Összeállította: FETES KATA

TECHNISCHE RUNDSCHAU

A világ legpontosabb órája

Az idő mérését kezdetben elsősorban a Nap, a Hold és a csillagok állásához viszonyították. Így alakultak ki többek között a napórák, amelyek a Nap állása alapján határozták meg az időt, majd később az ingaórák, a mechanikus és elektromos órák, valamint a modern atomórák.

Az atomórában atomok rezgésszámát használják fel egy pontos frekvencia előállítására. A frekvenciát számlálóba vezetik, amely másodpercet és abból származtatott nagyobb időegységeket mutat.

Az első kereskedelmi atommeghajtást óráat az Atomichron-1 **1956. október 2-án** helyezték üzembe *New York City*ben az „*Overseas Press Club*” épületében. A 2 méter magas szerkezet működési alapját a cézium atom állandó frekvenciájú rezgése határozza meg. Az ára üzembe helyezése napján 50 ezer dollár volt.

Fő tervezője *Dr. Jerrold Reinach Zacharias* fizikus, a Harvard Egyetem tudósa, építője pedig a *National Company, Inc.* volt. Nullpontját 1958. január 1-jén 0 h 0 m 0 s világ-időre tették.

Az SI nemzetközi mértékegység-rendszer az 1. másodpercet úgy definiálja, mint a 133-as tömegszámú cézium izotóp úgynevezett hiper finom átmeneti rezgési periódus-idejének 9.192.613.770-szeresét. Az atomóra tehát olyan berendezés, amely a fenti periódusidő rendkívül pontos mérésével egy órát működtet.

Az atomórákban egy kemencében cézium atomokat párologtatnak el. A kijutó cézium atomok nagy sebességgel nyalában haladnak egy mágnespár felé. A mágnesek eloszlatják a nyalábot attól függően, hogy a benne lévő atomok energiaelnyelési vagy kibocsátási állapotban vannak. Az energiaeinyelésre képes atomokat mikrohullámú üregben áthaladva sugárzás éri, amelynek frekvenciája közel 9.192.613.770 Hz, amely megegyezik a 133-as tömegszámú cézium izotóp bizonyos energia átmenete által elnyelt vagy kibocsátott frekvenciával. Az atomok egy része energiát nyel el a mikrohullámból. Az óra annál pontosabb, minél alacsonyabb a cézium gáz hőmérséklete.

Egy évvel az *Atomichron* bemutatása előtt, Angliában, *Louis Essen* fizikus is megalkotott egy atomórát, mely már a cézium-133 atommal működött. 1967-ben nemzetközi egyetértéssel elfogadták az atomórák által előállított másodpercet, mint a másodperc meghatározását.

History Magazine

Postai levelezőlapok

A világon elsőként, az Osztrák–Magyar Monarchiában **1869. október 1-én** bevezették a postai levelezőlapok használatát.

Gervay Mihály országos posta-főigazgató rendelkezésének megfelelően került forgalomba. A magyar koronás címer díszítésével volt kapható magyar és német nyelven.

A képes levelezőlap vagy képeslap, olyan postai terjesztésű levelezőlap mely boríték nélkül is feladható, mérete megszabott. Az egyik oldalát vagy annak egy részét illusztráció, kép díszíti. Két kategóriát különböztethetnek meg: postai és magánkiadványokat. A képeslap a postai levelezőlapból fejlődött ki, de előfutárát már korábban megjelentek. Az Osztrák–Magyar Monarchiában 1869. október 1-jén forgalomba hozott első „levelezési lap”-on, a „*Correspondenz-Karte*” feliraton kívül az osztrák és a magyar címer volt látható. Egy hónappal később a német feliratot felváltotta a magyar „Levelezési lap”.

Franciaországban már a XVII. század elejétől ismerték az üdvözlő- és köszönőlapokat, de ezeket inkább névjegykártyáknak tekintetjük. A Soffar által készített illusztrált névjegykártyák voltak akkoriban a legnépszerűbbek, hatásuk volt a cári udvarra is, ahol viszont már *Szuvorov* marsallal voltak a legismertebbek. Az angoloknál és a skótoknál a XIX. században az volt a szokás, hogy Valen-

tin-nap alkalmából a fűt és a lányok egymásnak tréfás lírai üdvözléseket küldözgettek. A képes levelezőlap elődjének tekinthető a köszöntőkártyák és a „*Kunstbillet*”-nek nevezett színes nyomatok is. Ezek az Osztrák–Magyar Monarchiában voltak nagyon népszerűek. A szöveg és az illusztráció egyenrangú volt. Kezdetben kézzel festették, majd később színezett metszetek kerültek rájuk.

August Schwartz oldenburgi porosz könyvkereskedő 1870. július 16-án a postai levelezőlap címzési oldalának bal felső sarkába egy képet nyomatott, amely egy ágyú mögött álló tüzért ábrázolt. Franciaországban 1870. szeptember 18-án megjelent egy 110x70 mm méretű, 3 gramm súlyú képeslap, melynek közepén a címerpajzsban a „szabadság, egyenlőség, testvériség” mottó szerepelt. Angliában 1870. október 1-jén jelent meg a levelezőlapok rányomatott bélyeggel.

1872-ben a nürnbergi *Franz Rorich* rézmetsző készített először olyan lapokat, amelyeknek az egész hátoldalán kép volt. Eleinte a tájról, majd építészeti emlékekről készített képek díszítették a lapok hátoldalát. Németországban és az Osztrák–Magyar Monarchiában 1885-ben engedélyezték, hogy magánszemélyek is készíthessenek képes levelezőlapokat.

Az első levelezőlap nagy népszerűségnek örvendett. A feljegyzések szerint már az első napon 10 ezer példány elfogyott belőle, 1871-ben 2,5 milliót adtak el, 1873-ban pedig 6,5 milliót kézbesített a magyar posta. 1874-ben a berni nemzetközi postai konferencián létrejött az Egyetemes Postai Unió. 22 európai ország és az amerikaiak megállapodtak abban, hogy a levelezőlapok a zárt levél díjának a feléért szállíthatók és nemzetközileg is felhasználhatók. A levelezőlap 140x90 mm-es szabványméretét 1878-ban rögzítették Párizsban, az Egyetemes Postakongresszuson.

Bloomberg

Takarókat a fűtetlen irodákban dolgozóknak

A dán bankok takarókat osztogatnak a személyzetnek, hogy segítsenek megbirkózni az alacsonyabb irodai hőmérséklettel, amelyet az energiafelhasználás csökkentésére irányuló törekvés részeként vezettek be.

Az észak-európai ország 19 Celsius-fokra korlátozza a fűtést a középületekben, és arra ösztönözte a magánvállalkozásokat is, hogy kövessék a példát, mivel attól félnek, hogy az európai energiaválság áramszünetekhez vezet. Az irodaházak korábbi hőmérséklete átlagosan 22–23 Celsius-fok. A FinansWatch helyi média által végzett közvélemény-kutatás szerint Dániában szinte mindenki követelte a példát, és csökkentette a hőmérsékletet.

Az *Arbejdernes Landsbank*nál, Dánia hatodik legnagyobb pénzintézeténél takarót biztosítottak az 1800 alkalmazottnak arra az esetre, ha a fűtés teljesen leállna. Dánia ötödik legnagyobb bankja, a *Spar Nord Bank* 1600 alkalmazottja rendelkezésére bocsátja a fiókaiban és irodáiban már meglévő takarókat, kabátokat és ingeket. Ezeket a tárgyakat általában kiosztják az ügyfeleknek, de az alkalmazottak mostantól használhatják őket, ha akarják. *Dan Jorgensen*, Dánia klímaügyi minisztere bejelentette, hogy a középületek hőkorlátozása mellett a kormányzati épületek nem kapcsolják be a többé a külső megvilágítást.

Ez a helyzet az Európai Unió energiaválságából fakad, ami annak következménye, hogy a régió az ukrániai háború miatt az Orosz Föderáció ellen vezetett súlyos szankciókat, s ez végül ahhoz vezetett, hogy Oroszország megszakította az ideirányuló földgázszállítást.

A szomszédos Svédországban az UBS Group AG (*Union de Banques Suisses*) viszonylag „langyosabb” intézkedéseket hozott, és mindössze 1 Celsius-fokkal csökkentette az átlagos irodai hőmérsékletet. Ezenkívül az UBS bejelentette, további intézkedéseket vezetnek be a személyzet ösztönzésére, azért, hogy 18:00 óra után kapcsolják le a számítógép-monitorokat és az irodai világítást. Az UBS közölte az üzletekkel, hogy folyamatosan áramszünet esetén bankjaik tartalék dízelgenerátorai készen állnak az áramszolgáltatásra.

Napfelkelte a Bécsi Divathétén

Az ébresztőóra csendes melódiáját alig halom a saját gondolataimon keresztül, de azért komolyra veszem az emlékeztetőt és kirándatom magam az ágyam meleg öléseéből. Kedd van, szeptember 13., és hamarosan meg fog érkezni a barátnőm, modellem, műzsám, hogy segítsen az előkészített kollekciómat gyerekoszobámból a Museums-quartier épületébe vinni.

Az úton egy kicsit visszaemlékezünk arra, hogy pont a Vienna Fashion Week volt a barátságunknak a kezdete. Akkor még csak a ruha felpróbálások folyamatában voltam csapatvezető és Susi mint gyakornok először tette meg az utat Tirolból Bécsbe. Együnk sem tudja pontosan hány éve lehetett az – talán négy? Most én vagyok a backstage produkció főnöke és Susi csak erre, a számomra nagyon fontos napra tette meg a négy és fél óras utat.

Korán érkezünk, jól esik a kávé és a hűs perc a napsütésben. Említjük a kollekció témáját, a Helioszt, és nyugodtan egymásra dölve felszívjuk a nap melegségét és energiáját. Ma van a hét második napja, és mindketten tudjuk hogy kelleni fog a napsugarak lendülete.

Ahogy bemegyünk a backstage-be, mindenki a szokásos módon üdvözlö. A modellnek szokásukból híven késéssel érkeznek és az új gyakornokoknak csak egy része tudja, hogy ma az első ruhapróbák egyike az én kollekcióm lesz. Azok, akik már egy ideje dolgoznak itt, örömmel köszöntik Susi-t amíg én felakasztom a telítőmött ruhazásókat és elkezdem ellenőrizni a koronateszteket.

Elias, második közeli barátom és modellem még várja a koronateszt eredményét, de azért bemutatom a többi divattervezőnek, mivel ő a metaforikus jobb kezem. Együtt ugyanabban az órában lesz a divatbemutatónk a schnittBOGEN-nel és jól ismerjük egymást, mivel majdnem fél éve dolgozom Bécs első nyitott műhelyében és co-working spacé-ben. Az ottani főnökömet is a Fashion Week-en keresztül ismertem meg, Maria Oberfrank, a Pitour márka tervezője és mint Bécsben élő magyar a Vienna Fashion Week egyik alapítója, javasolt a részdíós munkahelyemre a schnittBOGEN-be.

Lassan meglikel a backstage és egymás után mutatják a modellek a negatív koronateszteket. Futó pillantással látom Elias tesztjét és azonnal hátrállok két lépést. Pozitív. Ez nem lehet! Féltreütemelt és csináltakot vele még egyet. Az is pozitív.

Nevetnem kell, mert alig tíz perce mondtam, hogy a mai napon nem lesz katasztrófa. Az első gondolatom Elias ruhája. Ki fogja felvenni a kifutót? A második gondolatom a hét további öt napja. Jobb kezem nélkül is sikeres leszek?

A főnökünk hazaküldi Eliast és nincs más választásom, mint bal kezemmel folytatni a napot és hetet.

Máris telefonál Rene, a közvetlen főnököm. Modellt szerez Elias ruhájába és kezembe hessenek a próbák. Mély lélegzetet veszek, és kezdem is a saját próbámat. Visszhangzik a fejembe Rene tegnapi felszólalása, hogy én ma azt csinálhatok, amit akarok. A csapatomból magabiztosan kiválasztom azokat, akikkel szeretnék dolgozni és a többieket elküldöm a másik próbához.

A tizenhét outfit közül hetet már a múlt hetekben felpróbáltattam saját modelleimmel. Susit gyorsan felöltözetem, hogy tovább segíthessen. Egy kicsit nagy rá a szoknya, de nem veszes. Julia, egy nagyobb méretű lány, akit vasárnap szereztem be modellek, mert egy másik modell mégsem tudott eljönni; őt öltöztetnem következőnek.

Rene visszatér, de még nem tudja biztosan, hogy el tud-e jönni Elias helyett a másik modell. Segít kiválasztani a bemutató első arcát. Akkor kérdezi az első modell, hogy kinek a kollekcióját próbálják, mert nem látnak tervezőt. Nevetve mondom, hogy én vagyok és meghatározom hallgatom a gratulációt.

Vannak a lányok közt olyanok, akiket évek óta ismerek, akiknek még a cipő méretét is kívülről tudom. És most izgatotón büszkén viseli az én saját ruháimról. Ha nyolc évvel előbb tizenhat éves ömagamnak mesélném, hogy a mai napon, hónapok nehéz munkája után, a saját kollekciómát illesztem ezekre a gyönyörűségi modellekre, el sem hinném.

Nyolc éven keresztül sokat tanultam és fejlődtem, de mindig visszatértem ide. Annaki-

dején Rene volt az, akinek néhai szerepét és felelősségét viselem most, én meg egy nagyszemű lány, akiről – később bevallotta – nem tudt elképzelni, hogy tudja mi a munka. Persze jól jött, hogy én könnyebben tudtam együttműködni a magyar divattervezőkkel és modellekkel az években keresztül. Az idén csak a Pitour, a SLANGSLANG és a saját kollekcióm valamennyire magyar.

Saját magamnak sokszor nehezemre esik az identitás sok színvonalát úgymond egybeszőni... A HELIOS kollekció felszínes témája a napsütés és a nap erejéről, eleganciájáról és színeiről szól. De mindabban a HELIOS sugárzása láthatóvá teszi az embereket. A nap fénye nélkül nem láthatunk, és nem is válhatunk láthatóvá.

A koncepciótól, a fényképeken keresztül, a divatbemutatóig, mindig az volt a célom hogy megmutathassam a világnak, hogy mindenkinek van helye és hogy mindenkinek jogában áll az, hogy szépek legyenek magát. Olyan külvilágot szeretnék a divatom körül keríteni, amelyben biztonságban, jó érzéssel lehetünk önmagunk. Teljesen függetlenül a származásunk, a szexualitásunk és nemünk kifejezésétől, azt akarom hogy egymással érezzük az összetartást és a kényelmet.

Ez az érzés nem csak a ruhapróbán járja át a levegőt, hanem később is. Maythavie, thai-földi modell és színésznő, a backstage csapat egyik legmegbízhatóbb tagja. Ő segít a bemutató előtti fél órában mindenkit felkészíteni a kifutóra, miközben én sürgölődöm és próbálok mindent tökélesterre előkészíteni. Ahogy belépek a kifutó mögé, látom a kreációimat a ruhásinen és előtte várnak a modelleim és gyakorolnak a Majel.

Látom, jól megy a próba, és merészen megkérlem őket, hogy a végére tanuljanak egy kicsit bonyolultabb koreográfiát. Elias pótmmodellje bevallja, hogy ő is csak tegnapi órá modell és valahogyan még könnyebb lesz a levegő körülöttünk.

Először a schnittBOGEN mutatja be három együttműködő divattervező kollekcióját. Ana van der Wolf, Katarina Tutic, és Bugari ruhái mennek a kifutóra. Mind a hárman meghajolnak, és máris mi jövőnk. Utolsó pillantások a kedvenc fodrászaim és sminkeseim felől, még egy-két ruhát kiegészesítek és máris halom a zenémek.

Teljesen szűrreális érzés a saját ruháimat így látni. Az utóbbi nyolc évben talán majdnem háromszáz divatbemutatót láttam így – a színpad mögül, de sohasem voltam ennyire magam mellett, majdnem mintha más szemmel látnám az egetsz.

Rene egymás után kiküldi mind a tizenhét modellelmet, a fodrász gyors kézzel összecsapja a hajamat, hogy hasonlítson a modellekéhez, és máris kezdődik az éppen gyakorolt finálé a „Walking on Sunshine” aláfestésével. Figyelem őket a monitoron és tökéletesen sikerül a kifutón két sorba felállniuk. Később fogom látni, hogy valaki ebben a pillanatban csinál rólam fényképet, a kezem a szívem előtt összekulcsolt, mintha imádkoznék. Egy rövid pillanattal várok és máris enyhén előre lök Rene a kifutóra.

A fény és taps kicsit megijesz, egyik barátnőm virágot ad át, csokot dob, és én kezdem a processziót a kifutó mögött. Később panaszkodnak, hogy mennyire gyorsan me-nekültem vissza, de ennyi idő után a backstage-ben talán nem meglepő, hogy itt érzem legjobban magam.

Vannak a csapatban, akiket alig két napja ismerek, de mégis mindenki meghatódott. Nagy ölések és csókok követik boldog könyveimet és máris mehetek megköszönni a vendégeimnek jelenlétüket, akik talán még jobban tudják képviselni, hogy ki vagyok, mint saját magam. Tudom, hogy itt a családom – a magyar és az osztrák, itt vannak a barátaim... Az első ismerős arc a Tamara Mascara nevű drag művész, aki pár évvel előttem végelte el ugyanazt az iskolát mint én. A Hetzenedfő divatiskola igazgatónöje és a volt osztályfőnököm is várnak. Majdnem szétválasztja az arcomat a mosoly, amikor meglátom hogy az igazgatónő büszkén viseli a saját kreációmat, egy kabátot, ami a hat évvel ezelőtti iskolai divatbemutatóra készült.

Lehet, hogy este hét óra van, de amikor meghallom, hogy a magyar és osztrák sajtósok keresnek, egészen úgy érzem, mintha felkelne a nap.

GRUBBAUER EVELIN

Felbolydult világ

Lassan véget ér az év, 2022, amely komoly mérőföldköként fog bevonulni a történelem-könyvekbe. Ez az az év, amikor kiderült, hogy azok a nemzetközi biztonságpolitikai rendszerek, amelyeknek a komolyabb konfliktusok megelőzése, illetve létrejöttük esetén ezek kezelése a feladatuk (ENSZ, Biztonsági Tanács, EBESZ) nem hatékonyak, nem működnek. Nem működnek azért, mert a feszültségeket kiváltó állam ugyanúgy nem veszi komolyan őket, mint annak idején a Népszövetséget sem.

Ezzel összefügg az a döbbenetes tény, hogy a földrajzi Európa területén véres, nagyon komoly katonai összetűzős bontakozott ki, amely tömegesen szedi áldozatait. Ezzel némileg összefüggésben, de bizonyos globális gazdasági játékosok spekulációinak „köszönhetően” is soha nem látott energetikai válság ugyancsak megjelent, amely elsősorban Európában okoz komoly fejtorést politikusoknak, gazdasági vezetőknek, polgároknak egyaránt. Történik pedig mindez a harmadik évezred elején, amikor már sokan abban hittek, hogy az emberiség csak tanult valamit a történelemből, s ha valakik akarják is érvényesíteni bizonyos hatalmi vagy gazdasági érdekeiket, azt mégis civilizáltabban, finomabb eszközökkel teszik majd.

Nos, az első tanulság az, hogy nem hihetünk a magukat zseniálisnak hívó elemzőknek: Fukuyama új veheti a kalapját, a történelem nem ért véget, s nem is fog, amíg két ember él a Földön. Káin és Abel története nem valófelelő szimbolikus mese, hanem nagyon is eredendő tanúságtétel az ember legfelsőbb titkairól. A jövő – sajnos – bizonytalan, de ez nem akadályozhat meg bennünket abban, hogy megpróbálván kitapintani a legfontosabb érvonalakat, kísérletet tegyünk saját magunk elhelyezésére is ebben a forgatagban.

Bizonyára két szót az, amely a legerőteljeseb-

ben meghatározza a kereteket: az európai szint (amelynek magának is el kell helyeznie magát a világfolyamatokban), és ezen belül szűkebb régióink. Kelet-Közép-Európa várható történései.

Az első és legfontosabb intés, amit magyar nyelven megfogalmazhatunk talán az, hogy a kialakulófélben lévő új világrendben nem szabad egyedül maradni. Az Európai Unió vezetése bizonyára követ el hibákat, ezeket meg kell nevezni és korrekciókat kell javasolni ezek helyrehozatalára. Ám azt erőteljesen kell látni és láttatni, hogy mi európaiak vagyunk Szent István és tanácsadói döntése óta, s ez a megállapítás most kétszeresen is fontos: ez nem csupán értékrendi kérdés, de elemi érdekünk is, hogy az európai nemzetek közössége a lehető leghatékonyabban együttműködjön. Ez biztóságot, támaszt jelent mindenkinek. Ezért tehát óvatosan kell bánni szóval és tettel – mondom ezt olyanként, aki naponta olvassa a cseh, lengyel, szlovák, német és angol nyelvű sajtót a magyar mellett, s ilyenként azt kell megállapítanom, hogy a magyar sajtó hangulata, véleményalkotása sokszor jelentősen eltér a számos ponton egymással szinkronban lévő nemzetközi sajtótól. Most nem az öncéli hangulatalkeltésé ideje van sem a politikáiban, sem a közbeszédben, most a jó értekel, hideg fejjel meghozott döntések ideje jön, amikor azt is látni kell, melyik a mi sülycsoportunk. A dualista korszak végén meghozott rossz döntések – vagy elmulasztott döntések – visszatűtöttek 1918–20-ban, s ugyanez mondható el az 1941-beli nagy galériokra is (magyar hadüzenet a világ négy legnagyobb hatalma közül háromnak): következményei lettek 1945-ben.

Eme paradigmának megfelelő viselkedést tapasztalhatunk szűkebb régiókban is. Lengyelország ugyan bejelentette szerintem túl-méretezett, nem reális ambícióit, de ugyan-

Feljegyzések a holtak házából

a szomszédok keserű gyűlöleténél. A megalázott, megbántott és a nyugat által számkivetett orosz nép a kisebb közegellenállás, vagyis nem a represszív rezsim és a vasmarkú cár atyuska ellen, de a Nyugat ellen fog végül egy emberként felzárkózni. A Nyugat intézkedéseivel páriákkal benépesített fegyvertelepet csinál egész Oroszországból és azt hiszi, hogy helyesen jár el. Naívan azt hiszi, hogy a méltánytalanul fegyverekéi degradált állampolgárok a láger őrei ellen fognak felázadni, mert nem tudják, hogy a lágerben zajlik csak igazán az autentikus orosz élet. Honnan is tudhatnák, ha nem olvassák Dosztojevszkijt?! Az oroszok évszázadok óta magányuk Szibériájába száműtzve élnek és csak időnként – nagyon ritkán! – adatok meg számukra, hogy egy pillanatra kitekintsenek, és körülnézzenek. A szabadság és a fogság számukra már-már egymást átfedő fogalom, meggyőződéssel hiszik, hogy mindannyian sorsuk foglyai, ez a hit a fő erejük és szabadságuk.

Putyin elnök, aki ezt az országnyi lágerst szorgalmas munkával az utóbbi években meg erősítette, nem ütközött semmilyen nyugati ellenállásba, a Nyugat hagyta őt nyugodtan kibontakozni. Tárgyalt és tüzelte vele, de most, hogy nagy baj van, a Nyugat egy egész népet persona non grátának kiáltott ki, és húzza az orrát mindentől, ami orosz. Még az orosz disszidenseket sem kényezteti el, az sem egyértelmű, hogy szívesen fogadja-e őket. Putyin részleges mozgósítása után a Balti-országok siettek bejelenteni, hogy nem fogadják a mozgósítás elől menekülőket, nem adnak nekik menedéket. Mindenképpen érdekes ez a nagy szigorúság, mert a nyár folyamán, már hónapokkal a háború kitérőse és a drasztikus számára: az nem lehet, hogy orosz kezdeményezésre kegyetlen háború dúl Ukrajnában és közben orosz állampolgárok tömegei keresztül-kasul, szabadon utazgatnak, szórakoznak Európában – hangzik az érvelés. Maradjanak csak otthon, ha ilyen agresszív rezsimet támogatnak!

A finnek, a Baltikum országai és a lengyelek még sokkal tovább mentek: már csak tíz százalékt hagyják jóvá az orosz vízumkérelmeknek. A Baltikumban durván számítva és általánosítva körülbelül egynegyednyi-egyharmadnyi az orosz kisebbség. Számítalan orosz család elvált keserítő meg, lehetetlenül ki ezzel az intézkedéssel, mely fájdalom, keserűséget, végül kiengesztelhetetlen gyűlöletet szül. Még Finnországban is azt mondják a politikusok, hogy az idelátogató oroszok nagy nemzetbiztonsági kockázatot jelentenek, pedig nincs nagyobb nemzetbiztonsági kockázat

Vitorlások a háborgó tengeren – olaj (Selley Tamás felv.)

akkor igyekszik kooperatíván viselkedni. A csehek, szlovákok is hagyományosan nyugat felé orientálódnak. Ahogy a legutolsó tárgyalások elnevez Magyarországot és az EU között, Magyarország vezetése is felismerte, hogy az együttműködés ilyen vonatkozásban is több haszonnal és komolyabb perspektívával jár, mint a feszültségek fokozása. S ez lehet talán a krédó a regionális együttműködések vonatkozásában is: a V4-ek között is mindenkinek kell majd egy mely lélegzetet venni, egy-két lépést talán hátra is tenni, és fokozatosan visszaadni az együttműködés hatékonyságát. Megismételtem, amit már sok alkalommal elmondtam: ez az együttműködési forma nem használható bármiféle – úgymond – Brüsszellel szembeni

politikai ellensúlynak, abba a csehek és a szlovákok soha nem fognak belemenni. De használható nagyon hatékony lobbicsoportként a közös érdekek képviselésére, s erre szükség is van. Ehhez viszont alternatív javaslatokat kell kidolgozni a jelen és a közeljövő problémáira, állandóan obstruálni nem elég.

Meglepő és nehéz helyzet az, ahová 2022 végére jutottunk – de szerintem Európa és a nyugati keresztény-keresztény civilizáción alapuló együttműködés tudja majd ezt kezelni. Megbicsaklás lehet, de – mint azt Modi indiai miniszterelnök mondta minap – ez most nem a háborúk ideje. A nagyvilágban sem, és Európán belül, egymással szemben sem.

CSÁKY PÉTER, Pozsony

Az orosz láger örök. A lágerben csend, fegyelem, egymásrautaltság, kényszermunka és mélysegesen meg- és átélt élet van. A fogságban a fatalista „holt lelkek” a maguk módján meglehet szabadabbak, mint a korlátlan lehetőségek Szodomájában és Gomorájában. A nyugati ember önpusztító ellentmondással és pragmatikus tudományossággal harcol a sors ellen, míg az orosz ember nem küzd, nem lázad, de elfogadja és együtt úszik a sors áramával. Ez a mélyseges belelefordás az orosz ember legnagyobb gyengesége és hátránya, egyben legnagyobb ereje is.

A Nyugat soha nem tudott ezzel mit kezdeni. A Szovjetunió összeomlása után komolyan meg kellett volna kísérlni, és nem pusztán megnyíló, óriási piacként, de a Nyugat lehetősége, valós partnerekként kellett volna tekinteni Oroszországra. A győztes Nyugatnak meg kellett volna zaboloznia kárörömét és arroganciáját, és sokkal nagyobb erőfeszítést kellett volna tennie Oroszország „megszelítése” érdekében. A 90-es évek elején voltak ugyan merész elképzelések, például Oroszország felvétele a NATO-ba, de aztán a vadkapitalizmus oroszországi kiépítésén és a szokásos haszonzerzési mechanizmusok felépítésén kívül nem történt semmiféle elmozdulás, nem, hogy áttörés.

A rövid idejű megadatott történelmi lehetőség gyorsan elszállt, és most ismét itt vagyunk:

MÁSRÉTI KATÓ ZOLTÁN

Tamási-bemutató Bécsben

A százhuszonöt éve született erdélyi író, Tamási Áron emlékéhez méltó rendezvényen emlékeztek meg róla Bécsben szeptember 16-án. A budapesti Nemzeti Színház színjártvá-szei *Vitéz lélek* c. három felvonású színjátékát mutatták be. Az előadást támogatta a Miniszter-elnökség Nemzetpolitikai Államtitkársá-ga. A Magyarság Háza és a bécsi Kalácsa Club. Köszöntött Csibi Krisztina monddott, a Magyarság Háza igazgatója, majd egy változásos a szereposztásban elkezdődött a három felvonás, a végén álló közönséggel, vastappsal méltott példázat. Eredetileg, 1928-ban még novellaként volt olvasható. A történetnek, a *Himnusz egy számarány* eseményorának szín-padi átdolgozásában, „komoly játék” állmalmé megváltozott a főszereplő neve, és megváltozott a történet üzenete is. Az első világhábo-rúhoz kötődő novellai alapgonddal helyett a színdarabban már a másodikhoz kapcsolód-nak a hazatérés, akárcsak az újrakezdés egész

embert próbára tevő mozzanatai. Érzékföltöltiség és valóság között hintáz-nak a *Vitéz lélek* jelenetei. Egy fiatal legény-nek, akinek életét a mesebeli hosszúságu, megszenvedett hét év csatái, megpróbáltatá-sai után a hősöknek kijáró jutalom megilleti ugyan, előbb el kell jutnia a társvalasztásra. Hiába a Balla Péter körül felvillanó három és háromféle leányarc; előbb-utóbb ki kell derülnie, hogy vagy a csillag fényében lakó, vagy a teli vágyait kiélni vágyó, vagy a csu-paszív, életrevaló leány lesz-e választott társa. Szívvel-lélekkel átlélhető, szép bemutató volt az előadás a Theater Akzentben, három nappal a szerző születésnapja, és ötél a ma-gyar dráma napja előtt. (Bárcsak drámaíro-dalmunk hagyományaihoz való színda-rabbal ünnepelhetnénk ausztriai közösségünk minden évében, valahogy így, a magyar színp-di szó ünnepeit.)

L. F.

Az Európa Tanács elnöksége és a környezetvédelem

A Cseh Köztársaság második alkalommal vette át az Európa Tanács elnökségét, Franciaország után az Európai Unióban (EU). Hat hónapon keresztül Brüsszelben külcsopizcióhoz jutott, amikor nemcsak a maga érdekeit érvényesítheti, hanem az egész EU állásfoglalását. A cseh elnökség mottója „Európa, mint feladat”. A körülményektől függően a jelen krízisállapotban Csehországnak világos állásfoglalást kellene elfogadnia Európa iránt az elnökség hat hónapján túl, a jövőre kiterjedő időben is.

Az elnöki funkciót betöltő ország jelentősen befolyásolja az egyes tanácskozáson menetet. A cseh kormány felsorolta prioritásait, amelyeket öt pillér alkot: megbirkózás az ukrainja menekültáradattal és Ukrajna háború utáni felújítása, energetikai biztonság, az európai védelmi képesség és a kibernetikai terület megerősítése, az európai piacgazdaság stratégiai megzslárdítása, és a demokratikus intézmények ellenálló képességének növelése. A válasz az, hogy az EU jelenleg sok krízissel néz szembe. Csehország éppen abban az időben vette át az Európa Tanács elnökségét, amikor az EU keleti határain háború dúl. Ez a háború az oka a menekült és az energetikai válságnak, amelyek a hosszabb lejáratú éghajlati krízis árnyékában állnak. A kormány a prioritásaiiban nagymértékben az ukrainai konfliktus megoldására összpontosít, és a klimatikus krízist mellékvágányra terelte.

Alapvető probléma az, hogy a cseh kormány előnybe állítja az emissziók (kibocsájtott anyagok) csökkentését, és az energetikai biztonságot a fosszilis infrastruktúra támogatásával, a megújuló energetikai erőforrások fejlesztésével szemben. Az orosz energiahordozók behozatalának helyettesítése az Ukrajnában kiraboltott háború miatt, más fosszilis energiahordozókkal csak rövidtávon megoldás lehet. Az orosz függőséget felváltjuk más országoktól való függőséggel. Megoldásnak a fosszilis erőforrásoktól való elvonulás, és a megújuló energetikai források fejlesztése mutatkozik, főleg az EU keretén belül. Ezek a lépések nemcsak javítják az energiai biztonságot, hanem közelebb visznek a Párizsi egyezmény céljaihoz a környezet védelmét illetően. A cseh kormány az elnökség ideje alatt sem feledheti el azt a víziót és a célt, aminek elérését Európa elfogadta, azaz a karbon semlegesség elérését 2050-ig. Kísé paradox a jelenlegi energetikai krízisben megoldásként a nukleáris energia előnyben részesítése.

Csehország mindamellett huzamosabb ideje elhanyagolja a hazai helyzetet. A mai napig hiányzik az annyira szükséges energetikai törvény, nem használják az átálános és a helyi energetika lehetőségeit, elmaradnak a szél panelek és a szoláris panelek építésében, a házak hőszigetelésében, lemaradnak az energetikai megtakarításokban, és képtelenek vagyunk effektíven kihasználni a modernizálást célzó európai dotációkat. Ugyanakkor, mindezek a lépések segíthetnek lényegesen csökkenteni az orosz energiai függőséget.

Európa hosszútávúratú energiabiztonsága a közös európai energetikai politika függvénye,

amely 27 állam szolidaritásán és egységén alapul. Az oroszországi fosszilis energiahordozók behozatalára főképpen a belföldi országok szorulnak, köztük Csehországra is. Ezért az energetikai kérdésekben a közös európai együttműködésre és szolidaritásra támaszkodhatunk. Ez a törekvés legjobban a közös energetikai piacon érhető el, ideális esetben kizárólag felújítható erőforrásokkal. A klimatikus agenda szorosan összefügg az energetikai biztonsággal. Az energetikai biztonság elérése pedig lehetetlen a gazdaság biztonságos működése nélkül. A cseh kormánynak tehát – természetesen hangsúlyl a szociális dimenzióra – aktívan kellene megvalósítania az EU klíma és energetika politikáit. Az egyes intézkedésekkel nem szabad éppen azokat süjtani, akik a legsérülékenyebbek.

Az éghajlatvélsággal együtt szembe kell néznünk a biológiai sokféleség elvesztésével az egész bolygón. Vár minket az egyik legfontosabb nemzetközi konferencia, amely a természet és a vidék megóvását fogja tárgyalni úgy, hogy a végén aláírják „A biológiai sokféleségről (biodiverzitásról)” szóló egyezményt. Ezt az egyezményt először 1992. június 13-án Rio de Janeiro-ban írták alá. A konferencián Csehország reprezentálja majd az Európai Unió álláspontját, tárgyalást folytat más országokkal, nagyon fontos céllal: megegyezni a biodiverzitás megvédésének globális kereteiről a 2030-ig terjedő időszakban. A biodiverzitásról rendezett konferenciáknak jelentősége felér a klímáról szóló konferenciákkal.

Még a cseh elnökség alatt bizonyára tárgyalást folytatnak az EU azon rendeletéről is, amelynek meg kellene állítania Európa hozzájárulását az erdőirtásban, a kockázatos termékek előállításában, mint a szója, palmaolaj, fa, kávé, kakao, vagy a szarvasmarhahús. Az uniós környezetvédelmi miniszterek az idén júliusban elfogadták az EU rendeletét, de azt a gyakorlatban sok esetben puhítják, sőt háttaslanítják. Amíg az Európa Parlament nem enged a faipari, és más vállalatok lobbijának, előfordulhat, hogy a hozzáállások sokban elterelődnek, és a tárgyalások így nagyon kényeseknek mutatkoznak.

Nem utolsósorban a cseh elnökségnek jelentős feladata lesz megtalálni az összes tagország közös álláspontját olyan dokumentumban, amelynek a természet megújulásának törvényéről kell szólnia (Nature restoration law). A cseh kormány ezt a törvényhozái javaslatot olyan anyagnak tartja, ami elnökségének prioritását élvezi. Emiatt is nagy családós lenne, ha ezzel a javaslattal az elnökség végéig nem sikerülne megtalálni a tagállamok egyezségét.

A javaslat mindeneddig még nem került nyilvánosságra: közlését többször elhalaszták. A további halasztásnak súlyos következményei lennének a törvénybe foglalt célokra nézve, amelyek előlrmák, hogy 2030-ig szükséges az EU intézkedéseivel fedezni a szárazföldi és tengeri ökoszisztémáknak legalább 20%-át, ami a megújulókhhoz vezetne. 2050-ig pedig ezt a követelményt kellene kiszélesíteni minden megújulásra szoruló ökoszisztémára.

PALÁGYI ISTVÁN GYÖRGY

Hiányoznak az orvosok és az egészségügyi dolgozók?

„Egészséget az éveeknek”, különösen a 65 év felett nyugdíjba vonulóknak, hirdette meg már többször a WHO. Először a kérdés **1980-ban az Alma-Atai WHO világkongresszuson** merült fel, ahol a 185 ország küldöttei „Egészséget mindenkinek **2.000-re-**” dekrétumot fogalmazták meg és adták közre.

Ez az álom, mint ma már jól tudjuk, ugyanígy nem valósult meg, mint a világbéke.

Az elmúlt több mint 40 évben folyamatosan, szinte minden ország-régió megfogalmazta és kiadta az egészségügy reformjáról alkotott elképzeléseit. A sok-sok száz, ezer oldalra rúgó tervek közül mi valósult meg?

A folyamatos technikai és biológiai kutatások szinte minden téren a diagnosztika és a gyógyítás újabb és újabb lehetőségeit tárták/tárják fel. A mindennapokban a továbblépéshez azonban egyre több és jobban képzett orvos, asszisztens és nővér szükséges.

Nem szabad elfelejteni, hogy az egészségügy, különösen a magas műszerezettségű diagnosztikai és terápiás ellátás egyre több és több, jobb és jobb szakembert igényel és mindez sok pénzbe kerül.

Ma már nem tud egy PA (Praktischer Arzt), egy kórházi szakorvos a higanys vérvonasmérővel és a fonendoszkóppal lépést tartani a diagnosztikai centrumok és a drága fekvőbeteg intézetek szakmai szintjével.

Mi következik ebből? Újra hangsúlyozom,

jobban és több kiképzett orvosra, szakemberlyetzer van szükség. Az egyetemi képzés alatt csak az alapokat lehet megtanulni.

A folyamatos továbbképzés, a kutatás, gyógyítás magas szintű munkája nagyon sok pénzbe kerül és egyre többre fog kerülni.

A születéskor várható élettartam 2020-ban az Európai Unióban 80,4 év. Ebből a férfiak esetében 77,2, míg a nőknél 83,2 év a statisztikai átlag. Tehát az idős, sérülékenyebb emberek száma a társadalomban jelentősen növekszik. A várható élettartam az Ausztriában élők esetében sem jelentősen magasabb. Azonban a **nyugdíjban egészségesen eltöltött évek** Magyarországon az átlag 16 nyugdíj év-ből mindösszesen **6 év**, Ausztriában már **9,5 év**, míg Németországban **12 év**. (EUROSTAT)

Ezekre az adatokra már felkapjuk a fejünket, hogyan, miért van ekkora különbség?

Magyarországon és Ausztria lakossági aránya 9,7 millió, ill. 9,06 millió, tehát szinte egyszerűen összevethető. Magyarországon 1960-ban 10.000 lakosra 14 orvos jutott, míg 2021-ben 40 lakosra javult az arány. Ausztria is 11–12/10.000 lakosra jutó orvos számmal rendelkezett az 1960-as évekből, míg 2021-ben elérte az orvoslétszám az 53,4/10.000 lakos számot. Jobb, mint Magyarországon, de ez önmagában nem magyarázza az egészségügyi színvonal különbségét. Németországban is hasonlóan alacsony létszámból növekedett fel az orvosszám a mai mértékre. (55/10.000)

Az orvosok abszolút száma, ill. a 10.000 lakosra jutó orvos létszám csak egy mutató, mert az egészségügyi főiskolát végzett szakasszisztensek, nővérek, mérnökök, számítástechnikai szakemberek stb. száma és képzettsége is nagyon fontos mutatója az egészségügy fejlettségének és csak együtt garantálhatják a magas szintű működést.

Akkor a mai magas orvos létszám (mind Magyarországon, mind Ausztriában) mellett miért van mindenhol hiány? Magyarországon a tatabányai, a szolnoki, a zalaegerszegi megyei kórházak szűzletési, gyermekosztályai napokra, hetekre bezártak létszámbeli hiány miatt.

A családorvosi hálózatból több száz praxis betöltetlen, a kollegák 2–3 körzetet látnak el, nagy nehézségekkel. Különösen a vidéki, falusi ellátás látja kárát az orvoshiánynak. Ausztriában a területi ellátás, a *praktischer Arzt* hiány leginkább érezhető, bár a kórhá-

zakban is növekszik a szakorvos hiány és egyre több a turnus Arzt, a kiképzős orvos, akik a jogszabály szerint nem dolgozhatnak önállóan, csak szakorvos felügyelete és felelősége mellett.

Az idős orvosok vagy nem mennek nyugdíjba, vagy nyugdíj mellett dolgoznak, mindkét országban, hogy az ellátás ne szenvedjen hiányt és kiegészítsék az alacsony nyugdíjukat. A betegek egyre több idős, beteg orvossal találkoznak az egészségügyi ellátó rendszereiben.

A szakdolgozók, a nővérek száma is csökken. Még Bécsben is a külföldről, az Európai Unión kívüli szegény, elmaradt országokból importálják a szakdolgozókat. Más kultúrából jönnek, más az alapképzettségük, és még a nyelvismeret hiánya is nehezíti a beilleszkedésüket.

De szükség van a munkájukra, így örömmel investálnuk éveket a képzésükbe. Remélhetően maradnak az egészségügyben az Európai Unió országai versengenek a szakemberekért, már nem is a minőség, inkább a mennyiség megjelölő az, hogy az ukrán sikerek pontosan milyen hatással lesznek a háború további eseményeire. Az ukrán ellentámadás néhány nap után láthatóan kifáradt, az orosz erők az Oszkol folyónál stabilizálni tudták állásaikat.

Az orosz haderő a második világháború után alighanem legnagyobb vereséget szenvedte el. Amíg tavasszal viszonylag rendezett körülmények között vonultak vissza Kijev, Csernyihiv és Szumi területre teljes részéről, addig Harkivnál ezt a folyamatot jelentős fejlettség, készletek tömeges határgyása jellemezte. A visszavonuló oroszok és az előre nyomuló ukránok között kóborol, gyakran a logisztikához beosztott orosz katonák látványa pedig a katonai rend felbomlásáról is tanúskodik.

Alighanem csak évtizedek múlva tudhatjuk meg, hogy az ukránok – és az éke segítő nyugati szolgálatok – információk cseletésével, a moszkvai politikai vezetés vagyvezérelt gondolkodásából adódó vakságnak, a kimerült készleteknek és a logisztikai problémáknak vagy a katonák alacsony moráljának volt döntő szerepe az oroszok – részleges – összeomlásában. Valószínűleg, a felsoroltak mindegyike jelen volt.

Az viszont tisztán megállapítható, hogy ebben a helyzetben a putyini élt a háború kiterjesztésé-

Sikeres ukrán ellentámadás és a kárpátaljai mindennapok

Az állóháborút megtörve az ukrán csapatok sikeres ellentámadást hajtottak végre Harkiv térségében. Ugyanakkor az ukrán haderő jelentős sikerei ellenére sem beszélhetünk még a háború végerő, hanem a megszállt területek orosz annektálásával és a Putyin által elrendelt részleges mozgósítással a háború még véresebb szakaszba léphet. Kárpátalja lakossága mindezek tükrében próbálja élni a háborús mindennapjait.

Habár márciusra szertefoszlottak az orosz vilálmáhaborus remények, késégtelen volt, hogy a nyár közepére állóháborúvá merevedő frontokon az orosz haderő dominál. Ezért is volt meglepetés, hogy a harkivi fronton – de részben a déli, herszoni fronton is – az ukrán hadsereg bebizonyította, hogy védekezés mellett sikeres támadó hadműveleteket is képes végrehajtani. Napok alatt szabadítottak fel olyan területeket, amelyek elfoglalására egykor hetekre volt szükség az oroszoknak.

Az ukrán sikerek fontos visszajelzést adtak mind a hazai, mind a nyugati szövetséges közvélemény számára, hogy Ukrajna akar és tud is élni azzal a segítséggel, amit az ukrán társadalomtól és az amerikai és európai államoktól kap. Ennek ellenére lehetetlen megjelölőni azt, hogy az ukrán sikerek pontosan milyen hatással lesznek a háború további eseményeire. Az ukrán ellentámadás néhány nap után láthatóan kifáradt, az orosz erők az Oszkol folyónál stabilizálni tudták állásaikat.

Az orosz haderő a második világháború után alighanem legnagyobb vereséget szenvedte el. Amíg tavasszal viszonylag rendezett körülmények között vonultak vissza Kijev, Csernyihiv és Szumi területre teljes részéről, addig Harkivnál ezt a folyamatot jelentős fejlettség, készletek tömeges határgyása jellemezte. A visszavonuló oroszok és az előre nyomuló ukránok között kóborol, gyakran a logisztikához beosztott orosz katonák látványa pedig a katonai rend felbomlásáról is tanúskodik.

Alighanem csak évtizedek múlva tudhatjuk meg, hogy az ukránok – és az éke segítő nyugati szolgálatok – információk cseletésével, a moszkvai politikai vezetés vagyvezérelt gondolkodásából adódó vakságnak, a kimerült készleteknek és a logisztikai problémáknak vagy a katonák alacsony moráljának volt döntő szerepe az oroszok – részleges – összeomlásában. Valószínűleg, a felsoroltak mindegyike jelen volt.

Az viszont tisztán megállapítható, hogy ebben a helyzetben a putyini élt a háború kiterjesztésé-

Sorsdöntő kisebbségi hetek Szerbiában

Októberben népszámlálást tartanak Szerbiában. November közepén pedig a nemzeti tanácsokat, azaz az országos kisebbségi önkormányzatokat választják meg a nemzeti kisebbségek – nemzeti közösségek választópórájai, köztük a magyarok.

A szerb képviselőház 2009. augusztus 31-én szavazta meg a Nemzeti kisebbségi nemzeti tanácsairól szóló törvényt, mely példáulértékűnek számít a Kárpát-medencében, a külön kisebbségi választói nyelvegyeztetek a polgárok egyéni kérvényei alapján állította össze az ország, az első közvetlen választást pedig a következő év nyarán tartották meg. Azóta három Magyar Nemzeti Tanács töltötte ki mandátumát, így a sorrendben negyedik választásra az idén össze kerül sor. A testületnek a kultúra, az oktatás, a tájékoztatás és a hivatalos nyelvhasználat területén vannak hatáskörei, kiemelt jelentőségűvé nyilváníthat intézményeket és rendezvényeket, alapítói vagy társalapítói jogokat gyakorolhat, részt vehet intézményi igazgatásban.

Míg bő tíz évvel ezelőtt több lista is indult a magyar kisebbségi önkormányzati választáson (nemcsak vajdasági magyar, hanem magukat kisebbségnek is tartó országos vagy vajdasági pártok civil listái, hiszen a törvény szerint a nemzeti tanácsok pártpolitiktól mentesek), addig e cikk írásakor, azaz szeptember közepén valószínűsíthető, hogy a Vajdasági Magyar Szövetség támogatásával induló Magyar Összefogás listának nem kell (komoly) ellenfélre számíania. Az elmúlt években ugyanis jócskán letisztult a vajdasági magyar politikai színtér, s egyetlen jelentős erőként – a közösség érdekeit sem előt tartva a Budapest és Belgrád iránt is elkötelezett és mindkét fél részéről elismert, a tevékenységével a két ország közötti kapcsolatot jelentős, a régióban kiemelkedő javulást eredményező – a VMSZ maradt, Pásztor István vezetésével. A Magyar Összefogásnak (azaz a Vajdasági Magyar Szövetségnek) ezért egyetlenyű dologa van ezen a téren: mozgósítás, vagyis az, hogy elérje, minél többen éljenek a választójoggukkal, hogy a vajdasági magyar közösség érdekeit sorsa alakulásában. Bizakodásra ad okot, hogy a szükséges támogatói aláírások ötszörösét

ben látja a vereségből való kiutat. Szeptember 21-én Oroszországban. Jelenleg még „csak” részleges – mozgósítást rendelték el, szeptember 23. és 27. között pedig – az 1939–1940-ban a Szovjetunióhoz csatolt lengyel területek, valamint a Krím bekebelezésének mintájára – kvázi „népszavazást” tartottak a négy – részben – megszállt megyében (Donyeck, Luhaszkn, Herszon és Zaporizzsja). Kérdéses, hogy az eddigi hivatásos haderőt ellátni nem tudó orosz hadiipar hogyan fog felszerelni további 300 ezer embert, mint ahogy az is, hogy mennyi lesz a kényszerrel besorozott, s valószínűleg csak korlátozott kiképzést kapott katonák harcértéke. Ugyancsak valószínűtlen az, hogy orosz – vagy velük kollaboráns helyi – fegyveresek felügyelete és fenyegetése mellett megtartott „népszavazásokat” bárki elismerne Oroszországon kívül. Az viszont biztos, hogy Moszkva nem tervez rövid háborút Ukrajnában. Annak ellenére is fennáll, hogy a számtalan ukránoknak adott nyugati segítség – elsősorban a NATO által rendszeresített fegyverrendszerekre való átképzés – csak az év végére „érk be”.

Az ukrán sikereknek sajnos súlyos ára volt Kárpátalján is. A munkácsi 128. külföldi hegyi rohamdandár a herszoni fronton a harcok sürűjében találta magát. Emellett különböző területvédelmi zászlóaljak katonájaként más frontszakaszon is harcolnak kárpátaljaiak. Augusztus végétől gyakorlatilag nem találunk olyan napot, amikor ne érkezett volna gyászjelentés a frontról Kárpátaljára. Szeptember 2-án gyásznapot is hirdettek az elesettek emlékére.

Az orosz haderő valószínűleg felismerve azt, hogy nem képes az Oroszországhoz csatloló négy oblastyon kívüli területek elfoglalására, módszersen pusztítani kezdte az ukrán ellenőrzés alatt álló erőműveket. Ennek eredményeképpen Kárpátalján is többször volt – és van is – áramszünet. Viszont mindezek ellenére a hátramarint megye változatlanul a „béke szigetének” tekinthető Ukrajnán belül. Nem véletlen, hogy Jaroszlav Januevics herszoni kormányzó azt ajánlja az orosz megszállás alól felszabadult településeken élőknek, hogy a telet Hmelnicij, Zsitomir vagy Kárpátalja megyék egyikeben töltsék, mivel nem tudják megoldani ezeken a területeken a gáz- és távhőszolgáltatást.

Ilyen viszonyok között indult újra az oktatás az iskolákban. Ez nem csupán azt jelezte, hogy háborús viszonyok között próbálnak visszatérni a normalitás keretei közé, de fontos lépés volt ahhoz

A nyugalom szigete – olaj (Sellej Tamás felv.)

is, hogy a korábban a COVID, majd a háború miatt online tanuló ifjúság ismétetlen az iskolapadokban találja magát. Az orosz rakétatámadásokra tekintettel a jelenléti oktatás újrakezdését övöhyeltek létesítéséhez kötötték. Az ezt ellenőrző bizottság az 1253 tanítézményből közel 800-at találtak alkalmasnak az újiból személyes jelenléti oktatásra. Így is sajnos mindennapi dolog, hogy legírások alkalmával az iskola aprajna-ajraja kénytelen az iskola alatti, vagy a szomszédos házakhoz tartozó pincékbe menekülni.

Emellett jórészt a besorozásra és határátlépésre vonatkozó hírek borzolják a kedélyeket. Az Ukrán Védelmi Minisztérium 2021. október 11-én kiadta a 313. számú rendeletét, melynek értelmében 2022. október 1-től katonai nyilvántartásba kell venni mindazokat a nőket, akik a hadsereg számára értékes szakmával rendelkeznek. Ezt többen úgy értelmezték, hogy olyan megkötések fognak a

PALÁDI RENÁTA

Hazavárják Erdősztengyörgyre a brit királyi családot

A Maros megyei Erdősztengyörgy református templománál brit király, III. Károly szepánja, gróf kisrédéi Rhédy Claudia Zsuzsánna, a mai Wind-sor uralkodóház egyik ösánja. A román média éppen román eredettel „gyanúsítja” őt.

II. Erzsébet királynő közelmúltbeli halála Romániában is egyfajta zarándoklatot indított el. Az uralkodó elhunyt nyomán a román nyelvű országos média különösebb fenntartások nélkül találta a halálhír Erdősztengyörgyhöz köthető részét. A Krónika című erdélyi napilap riportere a helyszínen is szembesült az újabb történelmhamisítási kísérlettel.

Rhédy Claudia Zsuzsánna a Rhédy-család erdősztengyörgyi nyári rezidenciáján született éppen 210 évvel ezelőtt, és a szeptember 17-i születésnap minden bizonyonl a kis székelyföldi városka ünnepe című volna, így viszont a Rhédy-kastély homlokzatán fekete zászló lengedezett. Szucher Ervin kolléga ottjártakor busznyí dél-romániai, Válcza megyéből buszárk turisztacsoport vándorolt végig a kastély termein. A megnövekedett érdeklődést az generálta, hogy a bukaresti sajtó felfedezte: a megboldogult királynő „román felmenőkkel” rendelkezett. A Rhédy-kutató idegenvezető, Gáspár Péter hiába hangoztatta, hogy Románia nem is létezett sem 1812-ben, Claudia születésekor, sem pedig 1841-ben, amikor fiatalon elhunyt, az egyik hírtelvezítő nemrég Erdősztengyörgyön forgató tudostója éppen azt domborította ki, hogy a színmagyar település lakói mennyire buszárk településként szülöttjének román eredetű.

Szeptember 8-a óta nagyüzem van a városközpontban lévő kastélyban, és már nemcsak magyarországi csoportok vagy nyugat-európai turisták állnak meg a kisvárosban. Az utóbbi napokban egymásnak adták a kilincset a megboldogult uralkodó „román eredetét” kereső román vendégek is. Olyan is akad közöttük, aki az idegenvezetőnek szegezte a kérdést: Miként tudja bizonyítani, hogy Rhédy Claudia valóban Károly őse lett volna? „Fel kell hívni őt telefonon, biztosan nem fogja letagadni.” – hangzott az idegenvezető szellemes replikája. A közgazdász diplomával rendelkező, a történelem-kutatás terén is otthonosan mozgó fiatalember más provokációkkal is szembesülhetett. A világiárvány idején beállított a kastélyba az Activistul buzoian nevet viselő hívatásos provokátor vlogger az olyan

nőkre vonatkozó, mint a katonaköltéses férfiakra. Valószínűleg ezekre reagálva az illetékes minisztérium egy évvel kitölve, 2023. október 1-től rendelte el a nyilvántartásba vételt, s előtte a nők csupán önkéntesként jelentkezhetnek. Emellett szeptember 1-jétől az ukrán határárörök nem engedik át az ukrán–magyar kettős állampolgárokat magyar útlevelel a határon. Utóbbit azért indokolják, hogy Ukrajna nem ismeri el a kettős állampolgárságot, s azzal rendelkező személyeket kizárólag ukrán állampolgárként tartja számon.

Összességében küzdelmes időszak várnak még Ukrajna és benne Kárpátalja lakosságára. A háborúban az elkövetkező saras ősz legfeljebb csak időszakos nyugvást hozhat a harcokban, a fűtési szezon nagy kihívást jelent az erőforrásai jelentős részfétl elvágott, az oroszok által lerombolt ukrainai közmvéek számára.

PALÁDI RENÁTA

A civil szervezetekről Beszélgetés Csóti Györggyel, a KJI volt igazgatójával

Az éppen tízéves Kisebbségi Jogvédő Intézet mi célból jött létre és milyen tevékenységet fejt ki?

Az Intézet létrehozásának célja, hogy külhoni magyar honfitársainkat ne érhesse bántódás magyar identitásuk miatt. Közigazgatási és bírósági eljárásokban egyenlő elbánásban részesüljenek a többségi nemzet tagjaival. Ne zárják ki őket igazságtalanul kárpótlási és restitúciós eljárásokból.

Szakmai és anyagi támogatást nyújtunk bírósági és közigazgatási eljárásokban, ha magyarságuk, vagy vélhetően magyarságuk miatt ért sérelem bármely magánügyben, csoportokat vagy magyari intézményeket. Szükség esetén nemzetközi bíróságok elé viszszük az ügyeket.

Civil szervezetként vagy köztestületként működik? Mik a intézet működésének anyagi alapjai, s ezek milyen természetűek? Alapítványi háttérrel, budapesti székhely-

lyel, civil szervezetként működik a Kisebbségi Jogvédő Intézet (KJI). Anyagi alapjait évenként pályázatok útján nyeri el a szervezet.

Mint közölte, igazgatói tisztsége ez év júliusában véget ért. Mik voltak ennek kiváltó oka?

A Nemzetpolitikai Államtitkárság a 2022-es országgyűlési választások után a Kisebbségi Jogvédő Intézet vonatkozásában koncepciót váltott. Az Intézet ne politizáljon, maradjon csendben a háttérben, mással ne foglalkozzon, csak a külhoni magyarok bírósági és közigazgatási peres eljárásainak támogatásával. Csak jogászok maradtak a KJI-ben, mely az új koncepció értelmében várhatóan ügyvédi irodáként működik majd észrevétel nélkül. Ebbe az elképzelésbe Csóti György politikusként nem fért bele. Ugyanakkor megtartottam elnökhelyettesi pozíciót a KJI háttérét biztosító Kisebbségi Jogvédő Alapítvány kuratóriumában.

Hogyan, miben látja a civil szervezetek, társaságok létjogosultságát, szerepét?

Nem vagyok szakértő ezen a területen. Azt azonban tudom, létjogosultságuk megkérdőjelezhetetlen. Szerépük meghatározóan fontos egy demokratikus berendezkedésű társadalomban.

Bár intéztük nevéből (köz)jogi tevékenységre lehet követeltetni, lehetséges ez (kormány) politikai irányultság (elkötelezettség) nélkül?

Természetesen lehet. Azonban bizonyos előnyöket jelenthet, ha egy civil szervezet célkitűzése nem ütközik a mindenkori kormány elképzeléseivel. Az pedig komoly előny lehet, ha azonos célokat kívűzenek.

Kormányiszervektől függetlenül vagy velük (szorosan) együttműködve fejtik/fejték ki tevékenységüket ezek a szervezetek?

Van közöttük ilyen is, van olyan is.

Az interjú készíttette DEÁK ERNŐ

FEHÉR MÁRTA

CsINTA SAMU

A történelmi múlt új megközelítésben

LOVASNOMÁDOK EURÓPÁBAN címmel ez év április 9-én nyílt meg és november 6-ig tart az idei év talán legjelentősebb kiállítása a Melktől 6 km-rel délre fekvő Schallaburgban, ahol 1974 óta évenként érdekesnél érdekesebb témákkal ismerkedhet meg az érdeklődő közönség. Magyar szempontból kiemelhető, hogy a 40 évvel ezelőtt ugyanitt MATTHAS CORVINUS ÉS A RENESZÁNSZ MAGYARORSZÁCON C. kiállítás – közel 100.000-en tekintették meg – nagyban megváltoztatta Mátyás királyról a megörögzött osztrák véleményeket.

Az idei tárlat interregionális közreműködéssel a hunok, avarok, bolgárok és magyarok korai történetének bemutatására vállalkozott. A szervezők, Kurt Farasin, Falko Daim, Dominik Heher az anakronisztikus nézetekkel szemben az ellenségkép helyett a felfedezés és megértés szándékával lártak a látogatók elé mindazokat a régészeti leleteket, amikről megközelíthető az ázsiai sztyeppékről Európába önlönlött vándoromákos életmódja és elképzelhető egész világuk.

Szakemberek száma nincs sok új a bemutatásra került több mint 800, magyarárazó szövegekkel ellátott tárgy között, de ezek különböző helyekről történt begyűjtése révén egészen más összkép áll össze, ami a mai mongóliai életmód kivételisével elképzelhető közelbe hozza a lovasnomád népek korai történetét. Így közelről szemlélve – bár eléggé statikusan – Arany Jánosra gondolva a hunok, avarok, bolgárok, magyarok tábora „im meglevenül”.

A harcos életmód nem zárta ki (állandó) kapcsolatok kialakítását, ami nem csupán a hadisarcok behajtásában, hanem még inkább az árucserén keresztül mutatkozott meg. Tulajdonképpen a piacok voltak a megismerkedés helyei és módjai, ahol – a nyelveket is érintve – minden megszólalva jött és maradt.

Ebben a spektrumban viszont a lovasnomá-

dok igazi, hétköznapi arca jelenül meg, akiről végül is megállapítható, hogy az életük központját jelentő háborúskodás, zsákmányszerzés nem volt öncélú, hanem a megélhetést szolgálta. Mindamelllett a nomádok egyre másra vettek át egymástól és ellenségeiktől nem csupán árukat, hanem szokásokat is. A kiálltás terméin végighaladva az egységiség mellett egyre inkább kidomborodik az integrálódás mint szándék és megvalósulás. Szentencia, tanulságként kiemelhető, hogy a rendezők céljának megfelelően háttérbe kerül az elszigetelő idegenség. Ehelyett megfogalmazódott a rombolás helyett a lelőhelyek és leletek folytán a sokszínűség egymásra hatásaként az a nézet, hogy a népvándorlás gazdag öröksége nagyban hozzájárult Európá, különösképpen a mai Duna-medence népeinek kialakulásához és fejlődéséhez.

Tanulságként idézhetők az Ázsiából belevagolt nomádok – osztrák szemmel is – történelmünk, a mi őseink részei. A tartományfőnök, Johanna Michl-Leitner szavai szerint Közép-Európát folyamatosan alakították a nomád kultúrák.

A kiállításnak meglepő nyomatékot ad az a nagyformátumú felvétel, amely a magyar küldöttséget ábrázolja élén Orbán Viktor miniszterelnökkel a Türk Államok Szervezetének ülésén Bakuban az alábbi felirattal:

MAGYARORSZÁG EURÁSZIA KAPUJA? 2009 óta létezik a TürkÁllamok Szervezete, amely Törökországot, Azerbajdzsánt, Kazahsztánt, Kirgizisztánt és Üzbegisztánt foglalja magába. Két megfigyelő állam Türkmenisztán és 2018 óta Magyarország. A jelenlegi magyar miniszterelnök, Orbán Viktor évek óta hangsúlyozza a magyaroknak a türk népekkel közös gyökereit.

Politikai szinten Magyarországnak hídfit kell képeznie a mai türk államok és az Európai Unió között.

–deák

Mit üzenhet egy temetés?

„Alázatosan kérjük a Mindenható Istent, hogy áldja meg hosszú élettel, egészséggel és becsülettel, valamint minden világi boldogsággal a legfenségesebb, leghatalmasabb, legkiválóbb uralkodót, a *mi* uralkodónkat” – hangzott el a világszerte sokra tartott és tisztelt II. Erzsébet brit uralkodó nyilvános temetési szertartásának záróakkordjaként az új királyra, III. Károlyra vonatkoztatva. Az elmúlt hetven év során sok minden változott – amikor a királynő trónra lépett, nemcsak vasfüggöny választotta el Európá két felét egymástól, de még a rettegett diktátor, Sztálin is élt; a birodalom is még helyell-közzel létezett, az európai egységfolyamat pedig éppen kibontakozóban volt, amelynek Európai Unióként megvalósult formájából az Egyesült Királyság két éve kilépett. A hagyományok azonban élnek – a fent idézett szavakból pedig számomra a jó értelemben vett tekintélytiszteleten túl a mai világunkban nem feltétlenül természetes, megelőlegezett bizalom is árad.

III. Károly a „legfenségesebb”, „leghatalmasabb”, „legkiválóbb” uralkodó a britek számára, egyszerűen azért, mert az *övék*. A gyászszertartás e részét tekintve azon gondolkodtam: Vajon mi, magyarok meg tudjuk-e becsülni a mindennapjainkban azt, ami a miénk – egyéni, közösségi és össznemzeti szinten is? Vannak-e még megfelellebhezethetlen vagy legalábbis annak tűnő tekintélyeink, vagy minden felemészttet a politikai megosztottság? Vannak-e ünnepnapjaink, amikor képesek vagyunk a nehéz mindennapok fölé emelkedni, összeköt-e bennünket valami a közös személyi igazolványon és ítélvélen kívüli?

Az elmúlt időszakban előbb az egészségtünk, majd a békénk vált természetesebből viszonylagossá. A koronavírus-járvány, majd az orosz–ukrán háború folyamányaként egyaránt az az érzésünk támadhatott, hogy életünk a régen megismert kerékvágásába már soha sem térhet vissza. Hogy melyik volt az „utolsó békéev”, az persze még sokáig lesz vita tárgya. Az európai háború lehetetlenségéről és az „örök békéről” szőtt álomnak – ami persze valóban álom volt, és nem valóság: lásd a délszláv háborút vagy akár az Ukrajna keleti részén csaknem egy évtizede zajló hol „forrób”, hol „hidegebb” háborút – végleg vége van. Magyarországon ugyanakkor béke van –

ahogy Európa tőlünk nyugatra fekvő felén is.

Ha más nem, a menekülő kárpátjai magyaroakat és Ukrajna bármely részéről érkezőket látva tudatosodhatott bennünk ennek értéke.

A tekintélyt szép mintáa mai világunk a szitkok közé sorolta volna: jobb esetben nevetség tárgya, rosszabb esetben egyenesen csakis „tekinélyelvűséggel” jelenthet, ami legalábbis az előszobája az épülő diktatúrának. Színészek, művészek, a kultúra addig megkérdőjelezhetetlennek tűnő képviselői, sportolók, papok – mindegy, kik voltak, és milyen teljesítmény áll mögöttük, elég egyet „hibázní” – vagy idézőjelek nélkül, valóban hibázni –, netán közéleti kérdésekben megnyilvánulni és értéketrendet választani, máris a virtuális kivégzőosztagok általában név nélküli tagjai előtt találhatják magukat.

A tekintélyek mellett ünnepeink értéke is megkérdőjeleződött. Márai még figyelmeztetett az ünnepek kapcsán: „Mindenekelőtt legyen benne valami a régi rendtartásból” a hetedik napból, a megszakításból, a teljes kapcsolásból, legyen benne áhitat és föltétlenség. Az ünnep az élet rangja, felsőbb értelme. Készülj föl reá, testben és lélekben.” Vannak-e még hagyományaink, értékeink, megőriztünk-e valamit a „régí rendtartásból”? Augustusz 20-án azon is elmerenghattünk, hogy e nap jelentü-e még valaminek a kezdetét, az ezeréves folytonosság felemelő tudatát, vagy csupán a megtartott vagy elmaradt/elhalasztott tűzijáték dimenziójában, netán a gazdasági demagógia eszközeként értelmezhető a többség számára. Az egyik utolsó „öröz”, az ’56-os szabadságharcos Wittner Mária halála és a közelgő október 23-a alkalmából pedig talán azt is megfontoltság tárgyává tehetnénk, hogyan tudjuk átadni a következő nemzedékeknek a 20. századi magyar történelem legfel-emelőbb, legkatartikusabb és „legvagányabb” eseményesorának korszakon átívelő üzenetét.

A velünk történt pozitívumok megbecsülése, a valós tekintélyek tisztelete, ünnepeink mindennapok fölé emelése, és mindennekfelett hagyományaink megőrzése egyéni és közösségi szinten is kihívás, különösen abban a világban, amely egészen más értékeket próbál közvetíteni felénk.
NAGYMIHÁLY ZOLTÁN

Americás útja után visszatért szülőföldre, szívét követve. Mint Ábel, ez a regénybe áldomdótt fiú, aki a tündérkedő, gyermeki világából három regényen át nő bele a felnőtt valóságba. 1932-35 közt, először a Brassói Lapokban jelent meg, azóta megszámálhatóan kiadásban. Tamási ott nagyhatású rovatot is vezetett, jellemző címmel: *Tiszta beszéd*.

Szépirodalmi **hosszát** a *Lélekindulástól* számított (1926). Regények és szindarabok, tündérkedő játékok, próza és mese, valós világ és misztikum közti ösvényen bandukoló emlékek kísérik életútját. Napi töprengéseiben, újságírás közben köznapiban fogalma-

BÖRÖNDI LAJOS
Magyarország 1956
<i>alázuhant már csak az öntudatlan rángás jelezte: minden véget ért egy varjú szállt el a börtönudvar fölött élet volt ennyit ért</i>
<i>vagy ez volt az új kezdőpont ami után jón második felvonás? himbálózott még kicsit a kötélen mint aki mégis túlélte a halált</i>
<i>egy kis csönd lett bevégeztetett nem volt nagy megrendülés csak egy haza volt múlt idő és minden szó nehéz</i>
<i>semmi nem változott leszedték később a vastag kötélről mint egy rongyot nem szólt harang se érte senki még egy imát sem mondott</i>

VESZELKA ÁTILLA
Végül
<i>Végül hová is mennél még, hová? Lezárukt minden út, az ismeretlen kéz válladhoz ért.</i>
<i>Csak néznéd még az éjszakát, s a hold mögül felröppent nagy, sötét madár útját követnéd, mi lehet.</i>
<i>S bizonynal újra kérdenéd: hogy hát az alvó fák közül mi szól, miféle síp?</i>
<i>S ott fõnn, a vén torony felett miféle néma óra jár, miféle szerkezet?</i>

A hazahúzó hűség krónikása: Tamási Áron (1897–1966)

Boldog nép fia aligha lehetett. Inkább vágyakozó nép sára. Tizenegy testvér között a harmadik gyerek volt a Tamás-portán. Keresztnevéen János, aki 1897-ban jött világra, és csak huszonegy éves kora táján döntötte el, hogy önakaratából Jánosból Áronná és Tamásból Tamásivá változtatja nevét. Átváltozott, újjaszteltett. És idővel méltó viselője lett választatott nevének. Hamar valóra vált Benedek Elek jóslata, *„hogy Áronkából lesz még Áron is.”* (Vadrózsa ága)

Kolozsváron jogot tanult, majd a kereskedelmi akadémián kitanulta a pénzforgalom csinját-bínját is (könyvelő is lehetett volna akár egész életében), de talán nagyapjától öröklött ismerősim természeté továbbhajtotta világátní. Így történhetett, hogy *„(…) áthajóztam az óceánon, hogy meglássam Amerikát. (...) Voltam kocsimosó, kifutó, vegytisztító és kőműves-napszamos. Később azonban, egy erdélyi ismerősim révén, bankba kerültem. Itt vált tudatossá bennem, a messze tengerentúli világvárosban az a lekembem régen hánykolódó gondolat, hogy valamit tenni kell otthon a népert. A szegény székely parasztok lerongyolt követei egyre sürűben lódogattak el hozzám álomban s hívtak, hogy jöjtek vissza a havasi nép közé.”* (Eszmélj, Ábel!, 2016)

1926-ban megvette a hajójegyet, vissza, a zord, de úgy szerettető óvilági öreg Hargita irányába. És az otthon meghozta a siker első virágait. Mert befutott, az irodalmi szakzsargon szerint. Kínjeiben valami olyasmit mutatott fel a magyar nyelv fordulataiból, amit előtte senki más.

Americás útja után visszatért szülőföldre, szívét követve. Mint Ábel, ez a regénybe áldomdótt fiú, aki a tündérkedő, gyermeki világából három regényen át nő bele a felnőtt valóságba. 1932-35 közt, először a Brassói Lapokban jelent meg, azóta megszámálhatóan kiadásban. Tamási ott nagyhatású rovatot is vezetett, jellemző címmel: *Tiszta beszéd*.

Se túlzott alázat, se túlzó büszkeség nem fogható rá. Inkább küldetéses hivatástudat. Emberi tartását méltatói, kritikusai, életmű-elemzői mind kiemelték. Utókorra sem tehet másként. Kemény emberi tartása legendás. Rászólt bárkire, ha igazságtalanságot

A 25 éves Százak Tanácsának példás tevékenysége

„Nehéz helyzetben az ország. Követelő szükség a java erők minél teljesebb összefogása.” 1996 júniusában *Fekete Gyula* író, a Magyarok Világszövetsége Anyaországi elnökeként, látva a nemzetudatában súlyosan sérült magyar társadalom lehetőségeit, **„Vagy talpra, vagy térde!”** felhívással az összefogás szükségében kezdeményezte a Százak Tanácsa megalakítását. Felhívása a civil társadalomtól szöli-totta meg, hogy állítsanak össze közmegegyezéssel egy névsort, hisz, „... elképzelni is nehéz valóságos önvédelemre, a megmaradás és felemelkedés szolgálátára kész és képes nemzeti összefogást ennek a legnagyobb tábornak a képviselőe nélkül.” 150 szervezettől 2500 név érkezett. A legtöbb szavazatot kapott 100 hiteles ember vette fel a Százak Tanácsa nevet. Azóta az elmúlt 25 évben *Szijártó István*, a Százak Tanácsa elnöke háromszáznál több találkozt, 25 könyvet írv, s a honlapon 80 örökös tag fotójával példát mutat az elődök szolgálatára és megbecsülésére.

A Százak Tanácsára jellemző a sokszólamúság, ez adhat követendő példát a társadalmi összefogásra, mert a személyes és csoportirdekeket, az ellentéteket minden esetben a magasabb rendű céloknak rendeli alá. Szijártó István a „Huszonev éves a Százak Tanácsa” című könyvében gazdagon szemlélíti állásfoglalásokkal, emlékeztetőkkel, levelekkel, tanulmányokkal a Százak Tanácsa vállalt küldetését. Egyetértve Fekete Gyulával hangsúlyozza, hogy a közbizalmat csak szolgálattal viszonozhatjuk. **„Nyilatkozatainknak nemzeti sorskérdésekről, legfontosabb közéleti ügyeinkről sohasem egy párt, hanem a nemzeti közösség érdekében fogalmaztak meg.”** „Pro salute Patriae – a Haza javáért!” A legfontosabb közügyek az oktatás, az anyanyelv, a kultúra, a népi testi-szellemi-lelki egészsége, a földtulajdon; a nemzeti vagyom magyar kézbén, a **világban élő magyarok** összefogása, a **közmédia** helyzete. E témák helyzetelemzése évről-évre megtörtént. Az elemzések, viták értékelése állásfoglalásokban, ajánlásokban került összegzésre, mely követhető a honlapon, illetve a tematikus kötetek-

Havasi ház a sziklák alatt – olaj (Selley Tamás felv.)

érzett szavai között, véleményét a szokásosnál keményebben fogalmazta meg. 1956-os mondata évtizedes csöndek után lett az ideai emlékvé mottója: *„Nincs módunkban kitérni a hűség elől.”* (Magyar fohász, 1956)

Nem annyira társadalmi elvárások, mint az otthonról örökre kapott-hozott igazságérzete vezérelte. Egy visszamelekezésében megélete alkonyán is megcsillan igazságosgató, öniróniától sem mentes kedve mögött. A tudósi vélemény általánosa, egész életművére érvényes igazat mond: *„Amit semmiképp nem lehet elvitatni Tamási Árontól (...): a tisztesség. Ugyanaz, mint a jussa: vitathatatlan: Tisztes-séges, és következetes. Magyar volt, erdélyi, székely, és bármilyen bután hangzik ez ma: érzékeny. Szociálisan érzékeny. Nemcsak a nemzetéért: az emberekért írt. Aki embernek hívány, az magyarnak is alkalmatlan.”* (Publicisztikai írások, kötet-összefoglaló, 2015)

Halála után végleg haza akar térni. Kétnagyt gondoló szobrász, Szervátusz Jenő és Tibor épp ötven éve, 1972-ben fölállított, balladás kötémbje áll pár lépésre a sírtól, annak emlékszővegétől („*Törzsében székely*

LENGYEL FERENC

JELEEN SZÁMUNK KÉPEI

SCHÜGERL Emőke képeit szemlélve megkerülhetetlen a giccs és az eredeti művészet közötti különbség kérdése. Ennek megválaszolására élettrajzi adatai is készítenek, hiszen nem rendelkezik akadémiai képzettséggel, s a szemlélő könnyen arra az elhamarkodott következtetésre juthat, hogy csakis az akadémiai festéset köréből kerülhetnek ki művészi alkotások. Aki pedig nem rendelkezik ezzel, csak amatőr lehet, ami kizárja a „művész” besorolást. Mégsem teljesen így van ez. A „művészi” jelző végső fokon nem iskolázottság, diploma, hanem képesség és felkészültség kérdése egészen egyéni szinten.

A Sopronban született és Bécsújhelyen élő festőnő bár gyermekkora óta figyelni és csodálja a természetet, de csak ötvenedik születésnapját követően, – amikoris festő-felkészréssel ajándékozták meg barátai – kezdte vászonra vinni azokat a tájakat és tárgyakat, amik az évtizedek folyamán amúgyis képpé változtak emlékeztetésben. Schügerl-Tóth Emőke mesterien kezeli az ecsetet, s a vászonra kerülő festék nem a természetbeli színek egyszerű másolata, a megörökített tárgyakhoz hasonlóan, hanem tárgyak és színek úgy jelenülnek meg, ahogy az alkotóban már előzőleg megszűllettek.

Az egyéni látásmód – Schügerl-Tóth Emőke nem fényképszerűen tárgyiiasít, hanem mintegy újjá teremve saját érzelmvilágát vetíti ki és érezteti képein. Vagyis az eredeti inkább ihlető, míg a megfestett tárgy úgy jelenül meg, ahogyan a festő látja. Képeinek egyéni és egyedi mondanivalójuk van. A tájfestészet mellett absztrakt módon is bizonyítja tehetségét, érdemes tehát felfedezni és figyelni rá: végül is mire képes a benne ható alkotási vagy.

Folytatás a 12. oldalon

2021-ben jelent meg Szakály Sándor Széchenyi-díjas történésznek **Talpra állás Trianon után** címmel egy interjúkat, esszéket és tanulmányokat tartalmazó kötete, amely nem lepte meg az olvasókat. Szakály főlegülve súlyos betegségéből ott folytatja, ahol abbahagyta vele a háromnegyed évnyi kórházi kezelés: tényekre alapozva építi azt az életművet, amely lassan-lassan kikezddhetetlennek látszik. S építi tovább a VERITAS-t, amely körül csitulni látszanak a mesterségesen gerjesztett politikai indulatok. Hiszen a konok igazmondás végül győz a történész szakmában is föllelhető megosztottságon, s az a szemlélet látszik fölülkerekedni, hogy forrásokra, tényekre támaszkodva mindenről kell és lehet beszélni. Még akkor is, ha a sunyi hallgatás, a másoknak való megfelelés, az európainak vélt igazodás még ma is bizonyos témák hanyagolását szeretné.

Áthallásos cím a könyv címe, talpra állni, a halál torkából megszabadulni Szakálynak sem volt könnyű, ehhez a Teremtő jóakarata is kellett. Mint ahogyan ahhoz is, hogy az

Konokul az igazat mondani A történész visszatér – Szakály Sándor új könyvéről

első nagy háborút lezáró „békeszerződésnek” csúfolt országcsonkolás után újjáépíteni a halálra ítélt, pusztulásra, elemésztsre szánt országot. Talpra állítani. Hogy ez sikerült, az a csoda kategóriáján kívül köszönhető a szűk keretek közé szorított magyar politikának is. S mint ahogyan a szerző megállapítja, a Bethlen-kormány politikája, teljesítménye példa is lehetne.

Az interjúban Szakály Sándor arról is vall, hogy szakmája iránt érzett szerelem, élethosszig tartó szerelem. Az esszék írója foglalkozik Horthy személyével is, akinek érdemei a Trianon utáni talpra állásban megkérdőjelezhetetlenek, de megítélése körül még sokáig nem várható konszenzus. Mert a tényekből levont következtetések időszaka ebben a témában még kevesek elsajátított módszere.

Tanulmányai között több érdekfeszítő írás is található, így a Magyar Nemzeti Hadsereg

létrejöttéről szóló, s a Magyarországi Tanácsköztársaság Vörös Hadseregének létrehozását taglaló. De a történész Szakály közel harminc oldalas írásban számlálja elő a Honvéd Ludovika Akadémia II. Főcsoportjának, majd jogutód intézményeinek parancsnokait (1931-1945) is.

Nem lehet szó nélkül hagyni Szakály lebilincselő stílusát. Írásai olvasmányosak, ha nem járaták volna le ezt a kifejezést, azt is mondhatnánk, hogy valódi ismeretterjesztő, érthető írások gyűjteménye a kötet. Nagy szükség van ezekre is, hogy a bennük foglalt ismeretek eljussanak az értő olvasókhoz.

Szakály Sándor ez év szeptember 4-én vehette át Ópusztaszeren a Szer Üzenete díjat, történészi munkája elismeréséért. A 2007-ben, Árpád vezér halálának 1100. évfordulóján az Ópusztaszeri Nemzeti Történeti Emlékpark által alapított kitüntetést évről évre – püspöki szentmise keretében – olyan keresztény ma-

gyar emberek kapják, akik életükkel, munkájukkal a magyarság javának, egységének előmozdításáért fáradoznak.

2022. október 1-én Szent István-díjat vehetett át Esztergomban, ahol őt, illetve munkásságát dr. Boross Péter volt miniszterelnök méltatta.

Ezek az elismerések is jelzik, hogy az az életmű, amelyet lassú, alapos munkával épít Szakály Sándor, lassan a magyar közgondolkodás részévé válik.

Szakály Sándor: Talpra állás Trianon után. A Facultas Humán Gimnázium és a Magyar Napló kiadása, Bp. 2021, 351 old.

BÖRÖNDI LAJOS

REMÉNYT KELTŐ KEZDET – Bakonyi István „arcképvázlata” Bence Lajosról –

Bakonyi István Bence Lajosról írt alkotói „arcképvázlata” több okból is példaértékű, úttörő vállalkás. Egyrészt a kötet a Magyar Napló Kiadó (sőt bármelyik nagyobb, minőségi magyarországi könyvműhely) első olyan kiadványa, amely egészében muravidéki magyar irodalommal foglalkozik, másrészt a szerző monografikus munkáinak gazdag sorában (tíz további költő, író életművét vizsgálta behatóan, közülük Tamás Menyhért bukovinai születésű ugyan, de régóta Budapesten él) ez az első határon túli kortársnak szentelt, harmadsorban – s talán ez a legfontosabb – az első terjedelmesebb elemző-értékelő mű, amely, a szellemi rokonság ellenére, külső szemmel tekint muravidéki magyar irodalmi teljesítményre. Mindezeket azért kell hangsúlyozni, mert az illýesi síp egyik legkisebb, legvékonyabb ága eddig kevésbé volt része az egyetemes magyar összhangzatnak, több mint 60 éves újabb kori története ellenére (Vlaj Lajos korszakindító, *Versek* c. kötete 1961-ben látott napvilágot) sohasem kapott igazán figyelmet. Hogy csak egy példát említsünk: a Tavaszvárás-nemzedék jelese, Szűnyogh Sándor nevét a szakmának is csupán legszélesebb kitekintésű körei ismerik, s a magyarországi pályatársak közül is alig találni olyant, aki olvasta verseit. Örömteli, hogy a helyzet most megváltozott, a kezdet feltétlenül reményt keltő.

Bakonyi István kismonográfiája – a természetesen személyességet sem nélkülöző bevezető és a szokásos életrajzi, valamint életműre vonatkozó függelékek (önálló könyvek, díjak, fontosabb szakirodalom jegyzékei) mellett – profilonként és azokon belül mérföldkőtől mérföldkőig, a megjelent kötetek szerint halad végig Bence Lajos eddigi alkotói útján. Elsőként, kissé rendhagyó módon, az *irodalomtörténet* állítja elénk, a költőelő, Vlaj Lajos oeuvre-ének értő elemzőjét és a lokális literatúra kistükrének összeállítóját. Azonban arra is rámutat, hogy az utóbbit tartalmazó *Írott szóval a megmaradásért* két kiadása (1994, 1996) és még inkább a bővebb *Írott szóval* (2018) a társdiszciplínák (történettudomány, tudomány-, sajtó- és médiatörténet, etc.) tekintetében is jelentős alapvetés.

A második fejezet középpontjában a *szerkesztő* tevékenysége áll. Az itt-ott előforduló apró pontatlanságokat nem számítva, igazán csupán ennek kapcsán illethetjük kis kritikával Bakonyi István egyébként gondos és pontos hiánypótló munkáját. Az *Igét őrizve* antológiával (1998) nincs probléma, ám az *Identitás és entitás* kötetet (2005) már nem összeállította, hanem írta a lendvai alkotó. Annak vizsgálata tehát az előző egységben lett volna helyénvaló, a szerkesztői életmű részeként ugyanakkor kitérhetett volna részletesebben például a *Népűjság* vagy a *Muratáj* folyóirat „hőse”

által szabott irodalmi profiljaira, a *Pannon Tükör* neki köszönhető muravidéki kitekintéseire.

A könyv legfontosabb része, a *költő* bemutatása viszont bőven kárpótolja az olvasót. Az 1979-es *Összhang* antológiától és az első saját verseskötettől (*Szíves szívtelen*, 1981) az összegzéseken át (*Rá-olvasások*, 2000; *Hazatérítő*, 2006) az utóbbi időszak teljesítményéig (*Vallani*, 2011; *Szóval vágok rendet*, 2016) szép, lényeglátó elemzések sora avat be Bence Lajos lírájának „titkaiba”, tárja fel jellegzetességeit, módosulásait, imponáló olvasottságról és szakirodalmi jártasságról téve – immár sokadszor – tanúbizonyságot. (Csupán annyit tehetünk hozzá, hogy muravidéki szerzők, így az érintett alkotásai szerepelnek a 2014-es *Palackposta* antológiában is.) Külön ki kell emelnünk, hogy Bakonyi István nem feledkezett meg a gyermekversekről (*Napraforgó-papagáj*, 1991) sem, a kötetben még közöletlen, új természetű és *prozáiró* induló kísérletével (*Egyszer én is*, 2020) pedig érdemben elsőként foglalkozik.

Az *Arcképvázlat Bence Lajosról* már ezért is fontos, jelentős munka, amelyet – mint a bevezetőben jeleztük – reményeink szerint több hasonló követ majd, s így a muravidéki magyar irodalom egésze is talán végre méltó helyére kerül.

Bakonyi István: Arcképvázlat Bence Lajosról. Magyar Napló Kiadó, Budapest, 2022. 148 p.
SZEMES PÉTER

Feldolgozásregény pszichológiai útmutatóval

BeszÉlj! – **Hogyan tárjuk fel a családi múltat** címmel jelent meg a budapesti Kulcslyuk Kiadó gondozásában két Ausztriában élő magyar nő első közös könyve. A bécsi Sigmund Freud Egyetem kutatójaként és oktatójaként, és a Femspace Egyesület alapítójaként ismert Dr. Tóth Erzsébet Fanni már másfél évtizede gyűjti és elemzi szülőföldje második világháborút követő jogfosztásainak és deportálásainak emlékezetét. Doktori kutatására is alapozva született benne meg az elhatározás, hogy olyan könyvet szeretne az olvasók kezébe adni, amely a gyermek szemszögén keresztül meséli el a huszadik század egyik legviharosabb időszakát, és amely kérdéseket is ad az érdeklődőknek, hogy megkönnyítse a saját

családjuk múltjának feldolgozását. Az elhatározást tett követte: a covid lezárások idején felkérte a Burgenlandban élő Vibók Ildit a közös munkára. Az eredetileg biológus, de manapság családilag a pókok tenyésztésébe is belekóstoló, számos gyerekkönyvet író hölgy és a bécsi traumakutató így egészen különleges könyvet hívott életre, amely a novemberi megjelenése óta a magyar nyomtatott és online sajtótermék figyelmét is felkeltette. A feldolgozásregény apropóját az éppen 75 éve történt csehszlovákiai magyarok és németek deportálásának az évfordulója is adja, de az orosz-ukrán háború kitörése révén számos családnak segítséget nyújthat abban, hogyan beszéljen a legkisebbekkel a fegyveres konfliktusokról, a

nemzetek és nemzetiségek egymás ellen fordulásáról. A tudományos kutatáson alapuló kötet igencsak sokoldalú, önfejlesztésre is alkalmas. Ahogy a könyv borítóján is olvasható: „nem titkolt célja, hogy a generációkat a bennünk élő múlt alapján hozza közelebb egymáshoz. (...) Mert ha beszélÜNK, megválthatjuk magunkat: még a nehéz, traumatikus történetek is kevésbé fájnak majd. Így ráadásul nemcsak a közös múltról, de egymásról is sokkal többet tudhatunk meg, mint gondolnánk.”

A könyv megvásárolható a kiadó honlapján: https://nyitottakademia.hu/webshop/konyv/valogatott-irasok_beszelj-5185, a magyar könyvesboltokban, de dedikált példány igénylése esetén akár a szerzőknél is: erzsebetfanni.toth@gmail.com

A 25 éves Százak Tanácsának példás tevékenysége

Folytatás a 11. oldalról

Megtisztelő esemény volt, hogy a *Százak Tanácsa* alapításának 20. évében Kővér László házelnök úr vendégeként a *Parlament Tisza Kálmán termében folyt az ünnepi ülés.* Miért fontos mindez? Az *összefogásért, a közmegegyezésért!*

„**A magyarság megtartó ereje**” – konferenciák és tanulmánykötetek, történelmi tények és példák az életvezetésre 1956 öröksége és 2022 között. Melyek az alapkérdések: *Mit tehetünk a hazáért?* 44 szerző fogalmazta meg 2011-ben feladatinkat a címadó válasza egybehangzóan: „**Emberit, s magyart!**” A „*Tapasztalataink magasából*” tekinthetünk előre, fogalmazta meg örömünk a szerkesztő Szijártó István 2014-ben megjelent kötet Előszavában, mert: „*Sorskérdéseink közül a legfontosabbat, az élet tisztelét, a családok segítését, a gyermekvállalás ösztönzését kormányunk példának és eredményesen támogatja. Fekete Gyula félévszázados viaskodásának*

értelmét látjuk, álma napjainkban teljesül.” A tanulmányozásra érdemes köteteket „*A nagyvilágban e kívül*” 50 szerzős tanulmánykötet zárja, mely a magyarság helyzetét, szerepét Közép-Európában elemzi; s számba veszi mit nevezhetünk európai értéknek; értékeli az egyház és politika szerepét; vizsgálja az európai és magyar identitás kérdéskörét; a magyarság megtartó erejét a Kárpát-medencében; a nemzeti felemelkedés alapvető feltételeit, az iskola meghatározó szerepét, s aggodalmait a magyar mezőgazdaságért.

A **Százak Tanácsának tevékenysége példa** céljaiban, vállalásaiban, a kultúra közvetítésében, az elődök megbecsülésében, az egyén méltóságának tiszteletben tartásában. Kultúrakonceptiójában a közép-európai neveléstudomány – W. Dilthey, E. Spranger, Kornis Gy., Weszely Ö., Finácsky E., a lengyeleknel K. Twardowski, B. Nawroczyński – 100 éve kiértékelt **értékrend következetes képviselője**, miszerint

a műveltség objektív érték, a művelődési folyamat eredménye, a kultúra javai – **tudomány, művészet, hit, erkölcs** – iránt kialakított fogékonyság. A Százak Tanácsa az összefogás szükségességének képviselője, a kis közösségek építője, a kárpát-medencei magyarok kultúrájának megismertetője, őrzője, támogatója, terjesztője; a jó példák, feladatok támogatója, a lengyel-magyar barátság ápolója. Szijártó István 25 éve képviseli ezeket az értékeket a **nemzettudat** nélkülözhetetlen újraépítésében. Méltó mottója Bethlen Gábor üzenete: „Mi minden erő, ami a haza javára akar és tud lenni, nem eltiporni, hanem együvé fogni kívánunk!” Köszönjük Arany János figyelmeztetését: „*Légy hű, s bízzál jövődbe, nemzetem. Nem mindig ember, aki sorsot intéz.*”

Szijártó István: Huszonöt éves a Százak Tanácsa. „Jó lesz egyszer emlékeznünk”
Kiadó: Balaton Akadémia, Ziegler Nyomda, Keszthely, 2022. 343 old.
KOVÁTS-NÉMETH MÁRIA

BÉCSI NAPLÓ

AZ AUSZTRIAI MAGYAROK LAPJA

Kiadja az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége

Levelezési cím: A-1011 Wien, Postfach 358.
Web: www.kozpontiszovetseg.at
<https://www.becsinaplo.eu>

Tel./Fax: 00 43 1 532 60 49
E-mail: becsi-naplo@aon.at

Zweimonatsblatt der UngarInnen in Österreich.

Eigentümer, Herausgeber, Hersteller und Verleger:
Zentralverband Ungarischer Vereine u.
Organisationen in Österreich.
A-1010 Wien, Schwedenplatz 2/I/8.

SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG:

Bodó Barna (Temesvár), Bodzsóni István (Szabadka), Csáky Pál (Pozsony), Czellar Judit (Genf), Duray Miklós (Pozsony), Gömöri György (London), Kovács István (Budapest), Kovátsné Németh Mária (Győr), Kő András (Budapest), T. Kovács Péter (Budapest), K. Lengyel Zsolt (Regensburg), Papp László (New York), Pomogáts Béla (Budapest), Sárközi Máttyás (London), Szakály Sándor (Budapest), Varga Sándor (Pozsony), Zakar Péter (Szeged).

SZERKESZTŐSÉG:

Benyák Mária, Böröndi Lajos, S. Csoma János, Deák Ernő (főszerkesztő), Fetes Kata, Kántás János, Másréti Kató Zoltán, Martos Péter, Radics Éva, Veit Zita

GRAFIKAI SZERKESZTŐ: Uzsák Zoltán
GAZDASÁGI INTÉZŐ: Deák Sonja

MUNKATÁRSAK:

Ádám Ágnes (Bécs/Budapest), Bölcsey-Molnár Dávid (Bécs), Bika Julianna (USA), Birtalan Iván (Bécs/Budapest), Csinta Samu (Kolozsvár), Cs. Varga István (Eger), Fehér Márta (Szabadka), Fried István (Budapest), Katona András (Szeged), Lengyel Ferenc (Bécs), Nagymihály Zoltán (Budapest), Paládi Renáta (Ungvár), Reményi György (Grenoble), Rumlper Diána (Bécs), Szabó Zsuzsa (Bécs), Szemes Péter (Kaposvár), Varga Gabriella (Budapest), Margarete Wagner (Bécs)

BANKKONTO: 004-46793, BLZ: 20111, Erste Bank der oesterreichischen Sparkassen AG., Hauptanstalt A-1010 Wien, Graben 21.

IBAN: AT572011100000446793 • BIC: GIBAATWW

ELŐFIZETÉS egy évre: Ausztriában 18,- Euro, Magyarországon 4500,- Ft, Nyugat-Európában 22,- Euro, vagy annak megfelelő összeg, tengerentúl 25,- Euronak megfelelő összeg, Szerbiában: 1000 dinár, Szlovákiában egyes számok eladási ára: 1,50 Euro.

TERJESZTŐINK:

Amerikában: Andrew ReKay, 3996 Oakmore Rd. Oakland, CA 94602-1856

E-mail, az újság számára: BecsiNaplo@yahoo.com

Bankátutalás: Hungarian Freedom Fighters Inc. San Francisco Area Chapter, 3996 Oakmore Rd. Oakland, CA 94602-1856

Angliában: Lindop Márta, Email: martalindop@hotmail.com, Co-op Bank 08 90 66 10436237

Hollandiában: Deuten-Makkai Réka

E-mail: federatio_hollandia@yahoo.com

Tel.: 0031 6 144 250 84

IBAN: NL81 INGB 0002304058

Kanadában: Pannonia Books Ltd., 472 Bloor St. W. 2nd floor, Toronto, Ontario M5S 1X8.

Magyarországon: Librotrade Kft., H-1656, P. O. B. 126, H-1173, Budapest, Pesti út 237. Bank folyószámla: KHB Rt. 10402166-21638181-00000000.

Németországban: Dr. Klement Kornél, BUOD, Ringstrasse 16, D-63128 Dietzenbach

Svájcban: Ria Meszlényi, Laufenstrasse 41, CH-4053 Basel, e-mail: ria.meszlényi@gmail.com, Tel.: 061 331 11 38, Mobil: 076 468 05 20 – PostFinance,

Mária Balla Meszlényi, Konto-Nr.: 15-508825-5, IBAN: CH89 0900 0000 1550 8825 5, BIC POFICHBEXXX

Svédországban: Szöllősi Antal, S-127 24 Skärholmen, Box 176. PlusGiro/Nr.: 756987-4.

Szerbiában: Fehér Márta, 24000 Szabadka, Jókai Mór 119. Bankszámla: RS35285223604000354839

e-mail: fhrmarta@gmail.com

Szlovákiában: Benyák Mária

E-mail: mariahenyak@gmail.com

Bankszámla: SK6709000000000170127485

Névvel vagy betűjellel megjelent cikkekért szerzőik felelnek és nem feltétlenül fejezik ki a szerkesztőség véleményét. Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

Gefördert aus Mitteln der Volksgruppenförderung

Druck: Monocopy Nyomda
H-9200 Mosonmagyaróvár, Juhar u. 16.